

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання
Кафедра національної безпеки та політології

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра на тему:
«російсько - Український збройний конфлікт та криза ООН»

Виконав студент 2 курсу, групи ЗМНБ-2
Спеціальності 256 «Національна безпека (за
окремими сферами забезпечення і видами
діяльності)»
Скороход Юрій Васильович

Керівник – доктор філософських наук,
професор
Крالیук Петро Михайлович

Рецензент – кандидат філософських наук,
викладач історії, спеціаліст вищої категорії
ВСП РФК «НУБіП України»
Мишков Віктор Ярославович

Острого, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗИ ООН У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	6
1.1. Передумови створення та роль ООН у міжнародних конфліктах.....	6
1.2. Загальна характеристика відносин між Україною та ООН.....	14
1.3. Ступінь дослідженості проблематики кризи ООН через призму військової агресії росії проти України у науковій літературі	22
РОЗДІЛ 2	30
ОСНОВНІ ЕТАПИ ПОГЛИБЛЕННЯ КРИЗИ ООН В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	30
2.1. ООН в умовах кризи світового порядку протягом 2014-2022 років	30
2.2. Роль ООН у протидії російській агресії після повномасштабного вторгнення 2022 року	38
2.3. Росія у складі Ради Безпеки ООН як свідчення неспроможності міжнародної системи	46
РОЗДІЛ 3	54
ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ООН КРІЗЬ ПРИЗМУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	54
3.1. Основні проблеми та шляхи трансформації системи безпеки ООН.....	54
3.2. Перспективні напрями співпраці України та ООН у формуванні післявоєнної системи міжнародної безпеки	63
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Криза системи міжнародних відносин, зумовлена агресивною політикою росії, набула нового масштабу після початку повномасштабного вторгнення проти України 24 лютого 2022 року. Тривала російська агресія, яка розпочалася ще у 2014 році, зумовила підвищення ризиків для порушення стабільності існування Європи та безпеки на глобальному рівні. Спостерігається радикальна трансформація існуючої системи світового порядку, що супроводжується переосмисленням базових наративів, які пропагувала міжнародна спільнота протягом останнього десятиліття.

Світова спільнота понад три роки не може знайти ефективних механізмів протидії загрозам, зокрема в умовах порушення базових принципів європейської та міжнародної безпеки, догоджаючи таким способом параноїдальному прагненню країни-терориста панувати над іншими суверенними і незалежними державами. Усталена парадигма світового порядку зруйнувалася внаслідок нездатності визнання її неефективності та нікчемності з боку європейських держав та міжнародних організацій. Так, російська агресивна політика, яка вільно реалізується на європейському просторі понад 30 років, зумовлена не лише імперськими амбіціями росії, але й відсутністю ефективного механізму підтримки світового порядку та відсутністю волі європейських лідерів у протистоянні їй.

Мовчазна згода міжнародної спільноти, а також ігнорування окупації Сходу України й анексія Криму в 2014 році, призвели до зростання апетиту росії до відновлення імперського минулого. Це стало своєрідним каталізатором і поштовхом росії до початку повномасштабного вторгнення до України. Однією з ключових помилок світової спільноти, зокрема Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), виступає не лише мовчазна підтримка відновлення занепакої держави, якою був Радянський союз, але й включення

росії з міжнародної системи у статусі його спадкоємця, наділяючи широким обсягом повноважень, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Окремі аспекти та проблематика кризи ООН через призму російсько-української війни виступали предметом дослідження великої кількості вітчизняних науковців, серед яких можливо виділити праці наступних: І.Я. Тодоров, О.В. Буряченко, С.В. Віднянський, Л.В. Чеханюк, О.В. Головка, С.П. Ладган, О.О. Калініченко, Г.М. Мамка, О.В. Бігняк та інші. При цьому, у науковій літературі відсутні ґрунтовні дослідження кризи ООН через призму військової агресії росії проти України, що додатково обумовлює актуальність даної роботи.

Метою даної роботи є дослідження російсько-української війни як чинника прояву кризи ООН.

Згідно визначеної мети, **завданнями** роботи є:

- дослідити передумови створення та роль ООН у міжнародних конфліктах;
- охарактеризувати відносини між Україною та ООН;
- проаналізувати ступінь дослідженості проблематики кризи ООН через призму військової агресії росії проти України у науковій літературі;
- охарактеризувати діяльність ООН в умовах кризи світового порядку протягом 2014-2022 років;
- визначити роль ООН у протидії російській агресії після повномасштабного вторгнення 2022 року;
- дослідити факт членства росії у складі Ради Безпеки ООН як свідчення неспроможності міжнародної системи;
- проаналізувати основні проблеми та шляхи трансформації системи безпеки ООН;
- визначити перспективні напрями співпраці України та ООН у формуванні післявоєнної системи міжнародної безпеки.

Об'єктом дослідження є діяльність ООН у сфері забезпечення міжнародного миру та правопорядку.

Предметом дослідження є криза ООН у контексті російсько-української війни.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження мною було використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання.

Наукова новизна та практична значущість проведеного дослідження. У процесі проведення дослідження було узагальнено загальнотеоретичні аспекти дослідження кризи ООН у контексті російсько-української війни. Вперше проведено ґрунтовний аналіз ключових етапів поглиблення кризи ООН в умовах російсько-української війни. За результатами проведеного дослідження запропоновано основні напрями реформування ООН крізь призму російсько-української війни.

Результати досліджень можуть бути застосовані у процесі подальшого дослідження та удосконалення діяльності ООН у сфері забезпечення миру та безпеки на міжнародному рівні, підготовки лекцій та семінарів для здобувачів освіти.

Структура дослідження. Робота складається з вступу, 3 розділів основної частини (які мають підрозділи), висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗИ ООН У КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

1.1. Передумови створення та роль ООН у міжнародних конфліктах

Після Першої світової війни міжнародна спільнота спрямовувала свою діяльність на формування єдиної організації з підтримки миру і міжнародної безпеки. Таким чином, вже у 1919 році було створено Лігу націй, яка проіснувала аж до 1946 року. Варто звернути увагу на те, що статут зазначеної міжнародної організації був розроблений спеціальною комісією, яку створено на Паризькій мирній конференції 1919-1920 років, що у подальшому включено до положень Версальського мирного договору 1919 року та інших мирних договорів, укладенням яких завершилася Перша світова війна [60, с. 197].

На початку, Статут Ліги Націй було підписано лише 44 державами, у тому числі й 31-єю державою, яка приймала участь у Першій світовій війні на боці Антанти, або приєдналися до неї у подальшому, а також 13-ма державами, які на протязі усієї війни дотримувались позиції нейтралітету. Не дивлячись на те, що комісію з питань розробки Статуту Ліги Націй було очолено президентом Сполучених Штатів Америки В. Вільсоном, у Сполучених Штатах його не ратифікували, внаслідок чого держава взагалі не увійшла до складу членів зазначеної міжнародної організації [5, с. 127].

У відповідності до Статуту Ліги Націй, основною метою виступав розвиток міжнародного співробітництва між державами, а також гарантій їх миру і безпеки. У складі зазначеної міжнародної організації, на постійній основі, діяли наступні органи:

- Асамблея Ліги Націй, у роботі якої приймали участь усі її члени, а сесії проходили щорічно у вересні місяці;
- Рада Ліги Націй, яка на початку своєї діяльності складалася із чотирьох постійних членів, якими були представники Великобританії, Італії,

Франції та Японії, а також чотирьох непостійних членів. Проте, у подальшому, склад і число членів Ліги Націй підлягали зміні. Засідання ради скликалися на вимогу будь-якої із її учасників;

— постійний Секретаріат, який очолював генеральний секретар [2, с. 212-213].

Варто звернути увагу на те, що будь-які рішення Асамблеї і Ради Ліги Націй, за виключенням прийняття рішень із процедурних питань, підлягали прийняттю виключно в одноголосному порядку. До того ж, учасники Ліги Націй зазначали, що міжнародну організацію цікавлять будь-які війни, оскільки саме на неї покладено забезпечення заходів направлених на збереження миру. У випадку виникнення конфліктних ситуацій між членами Ліги Націй, такі спори вирішувалися третейським судом або Радою зазначеного міжнародної організації.

Було передбачено і випадки, коли будь-який із учасників Ліги Націй міг вдатися до військових дій всупереч усім прийнятим на себе зобов'язання. У такому разі усі інші учасники міжнародної організації були зобов'язані розірвати будь-які торгові і фінансові відносини із цією державою, а Рада Ліги Націй висувала іншим учасникам пропозицію стосовно виставлення певного контингенту військ, які призначені для підтримки поваги і забезпечення виконання обов'язків міжнародною організацією, у відповідності до положень її Статуту [39, с. 21].

На протязі перших кроків своєї діяльності Ліга Націй виступала в якості основного центру по боротьбі проти радянської держави. При цьому, варто зауважити, що остання приймала достатньо активну участь у конференціях, які відбувалися під егідою зазначеної організації, у тому числі з питань роззброєння та користувалася правом вносити пропозиції стосовно розв'язання основних міжнародних проблем [2, с. 213].

Ліга Націй відіграла достатньо важливу роль у процесі розвитку міжнародних відносин та сформувала основні положення, які було покладено в основу, при розробці та нормативного врегулювання конфліктних ситуацій

на міжнародному рівні. Зазначена міжнародна організація мала як позитивні так, і негативні результати своєї діяльності. Проте, у зв'язку із нездатністю вирішити конфлікти між окремими державами, відбулося зростання рівня напруги на міжнародній арені, про що свідчв початок Другої світової війни. Як зазначається у науковій літературі, причини таких негативних наслідків ґрунтувалися на основному установчому документі Ліги Націй – її Статуті, у якому не містилося жодного положення стосовно окремих повноважень Зібрання та Ради у рамках зазначеної міжнародної організації, головну роль у якій відігравали Велика Британія і Франція [16, с. 451].

Вже на початок Другої світової війни Ліга Націй фактично припинила свою діяльність, а її робота обмежувалася виключно проведенням досліджень соціальних та гуманітарних проблемних питань у світі. Неспроможність Ліги Націй до вжиття ефективних і дієвих заходів у напрямку врегулювання конфліктів мирними способами, сприяла створенню нової міжнародної організації яка отримала назву ООН.

Вже у 1945 році було затверджено статут ООН, у положеннях ст. 1 якого було зазначено основні цілі створення організації якими були: «підтримувати міжнародний мир і безпеку; розвивати дружні відносини між націями; здійснювати міжнародне співробітництво у вирішенні міжнародних проблем; бути центром для узгодження дій нації у досягненні спільних цілей» [57]. У зв'язку із тим, що більшість країн не бажали приєднуватися до новоствореної міжнародної організації, оскільки до цього часу мали членство у Лізі Націй, у квітні 1946 року на скликанні Зібрання було оголошено про припинення діяльності останньої, а в якості правонаступника було визначено саме ООН [2, с. 214-215].

Положення Статуту ООН є достатньо подібними до аналогічного документа Ліги Націй. У відповідності до положень ст. 7 статуту ООН, головними органами є Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна і Соціальна Рада, Рада з Опіки, Міжнародний Суд та Секретаріат. Діяльність Генеральної Асамблеї здійснюється у формі зібрань на черговій сесії щорічно,

а у випадку існування нагальної потреби або важливості розглядуваних питань, вона може складатися з усіх членів ООН, кожен із яких наділяється правом на представлення не більше п'яти уповноважених осіб. На відміну від Ліги Націй, Генеральна Асамблея ООН наділення власними повноваженнями, які полягають у здійсненні обговорення питань, які відносяться до сфери підтримки міжнародного миру, затвердження бюджету і надання рекомендацій членами Ради Безпеки ООН. Також, варто звернути увагу на те, що процедура ухвалення рішень також значним чином відрізняється від аналогічних процедур у Лізі Націй, оскільки, в залежності від важливості розглядуваних питань, ухвалення проводиться або більшістю голосів у дві третини, або ж простою більшістю присутніх осіб, які приймали участь у голосуванні [37, с. 73].

Потрібно зазначити, що Генеральна Асамблея наділена повноваженнями стосовно розгляду загальних принципів співробітництва з питань підтримки міжнародного миру і безпеки, у тому числі, й стосовно роззброєння та регулювання озброєння. До того ж, до її компетенції можливо віднести будь-які проблемні питання, які виникають на шляху досягнення міжнародного миру і безпеки, проведення досліджень і розробку рекомендацій у галузі освіти, охорони здоров'я, сприяння дотриманню прав людини і основоположних свобод без допущення дискримінації за ознаками расової, статевої, мовної, релігійної або іншої приналежності.

Ключову роль у системі органів ООН відіграє Рада Безпеки, яка здійснює свої повноваження на постійній основі та спрямовує свою діяльність на регулювання міжнародної політики щодо миру і безпеки. Потрібно звернути увагу на те, що саме на Раду Безпеки ООН покладаються повноваження з питань мирного врегулювання міжнародних конфліктів, запобігання допущення військових сутичок між державами, припинення проявів актів агресії та інших порушень мирних взаємовідносин між державами.

До 1965 року до Рада Безпеки ООН входило 5 постійних та 6 непостійних членів, а вже у 1966 році, кількість останніх зросла до десяти.

Потрібно зазначити, що на сьогоднішній день місця постійних членів Ради Безпеки ООН займають такі держави як: Китайська Народна Республіка Французька Республіка, російська федерація, Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії, Сполучені Штати Америки, які є одними із найвпливовіших країн світового простору. У той же час, непостійні члени входять до складу Ради Безпеки ООН шляхом проведення процедури обрання терміном на 2 роки.

Не зважаючи на те, що ООН є міжнародною організацією загальної компетенції, до її структури входить ціла низка різноманітних спеціалізованих інституцій. Серед тих, які мають безпосереднє відношення до економічної та бюджетної сфери можливо віднести такі як: Міжнародний Валютний Фонд, Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку, Продовольча і Сільськогосподарська організація ООН, Міжнародна організація торгівлі тощо.

Досліджуючи роль діяльності ООН на забезпечення світового правопорядку, потрібно звернути увагу на спеціальну програму із відновлення та розбудови миру, яка складається з трьох основних компонентів: 1) економічне відновлення та розвиток інфраструктури; 2) місцеве самоврядування та реформа з децентралізації; 3) громадська безпека та соціальна згуртованість. Так, економічне відновлення і розвиток інфраструктури передбачає здійснення реконструкції зруйнованих об'єктів інфраструктури, з метою забезпечення отримання повсякденних послуг, а також надання підтримки малому та середньому бізнесу у сфері здійснення підприємництва [49].

Натомість, варто звернути увагу на повноваження ООН і способи вирішення конфліктів мирним шляхом, які є достатньо подібними до тих, які використовувалися у Лізі Націй. Отже, у випадку виникнення конфлікту між державами, здійснюється пошук можливості для проведення між сторонами мирних переговорів, у тому числі й за допомогою залучення посередників, арбітражів, судових інституцій, укладення угод або використання інших

мирних засобів на власний розсуд, що у повній мірі відповідає положенням ст. 33 Статуту ООН. У випадку недосягнення бажаних результатів шляхом використання усіх вищезазначених способів, питання може бути направлено до Міжнародного Суду або розроблено рекомендації щодо вирішення конфліктної ситуації.

Потрібно звернути особливу увагу на заходи, які можуть застосовуватися з метою примусу до виконання рішень, які мають форму санкції. До таких заходів можливо віднести наступні: повне або часткове припинення економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових та інших засобів сполучення, а також розрив дипломатичних відносин, що визначено положеннями ст. 41 Статуту ООН. Крайніми примусовими заходами ООН є демонстрація військової сили, блокада, проведення повітряних, морських або сухопутних операцій державами-членами ООН. При цьому, варто зазначити, що застосування подібних санкцій до порушників міжнародного миру відіграє достатню важливу роль у сфері бюджетних правовідносин, оскільки вони мають змогу значним чином впливати на відносини, що виникають у такій сфері в межах держави-агресора [36, с. 72].

Потрібно зауважити, що ключову роль у діяльності ООН відіграють мирні способи вирішення міжнародних конфліктів. Вперше зазначений принцип було закріплено у положеннях Гаазької конвенції про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1899 року. Зазначене узгоджується із положеннями ст. 73 Статуту ООН, у якому зазначається що «члени ООН, які несуть або приймають на себе відповідальність за управління територіями народів, які ще не досягли повного самоврядування, визнають той принцип, що інтереси населення цих територій є першорядними і, як священний обов'язок, приймають зобов'язання максимально сприяти благополуччю населення цих територій, у рамках системи міжнародного миру і безпеки». З цього приводу у 2007 року було ухвалено окрему Декларацію про права корінних народів.

Не дивлячись на те, що практику міжнародного суду прийнято визнавати достатньо ефективною, проте існують деякі недоліки. Так одним із принципів здійснення правосуддя виступає обов'язковість рішень судів, які до того ж закріплено у положеннях ст. 94 Статуту ООН, у якій зазначено, що держави-учасники ООН приймають на себе обов'язок стосовно виконання рішення міжнародного суду у справах, за якими вони виступають в якості однієї із сторін. Проте, зазначений принцип порушувався вже неодноразово, про що свідчать наявні прецеденти допущення таких порушень великими світовими державами, які є активними сторонниками демократії та неухильного дотримання законодавчих положень.

В якості прикладу можливо привести достатньо гучну справу «Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки». За результатами розгляду цієї справи Міжнародним судом було встановлено наявність порушень у діях відповідачів основоположних міжнародних звичаїв, серед яких можливо виділити такі як: невтручання у внутрішньодержавні справи іншої країни, уникнення застосування силових заходів до іншої держави, а також непорушність суверенних прав інших держав. У відповідності до прийнятого рішення було встановлено зобов'язання по відношенню до Сполучених Штатів України щодо припинення будь-яких військових та інших силових протиправних дій, які спрямовані проти Нікарагуа, а також компенсувати усі збитки, які було завдано останній. Не дивлячись на це, зазначене рішення до цього часу виконано не було, незважаючи на те, що такий обов'язок прямо визначено у положеннях Статуту.

В якості позитивного прикладу діяльності є рішення, яке виконується у повному обсязі та, зміст якого сприяв врегулюванню міжнародного конфлікту, можливо звернути увагу на справу «Румунія проти України», яка розглядалася у міжнародному суді на протязі 5 років. Підставами для виникнення спору стало розмежування відповідних континентальних шельфів та виключної морської (економічної) зони, а якщо точніше, то острів Зміїний, місцезнаходженням якого є Чорне море. Основною вимогою, яку було

висунуто румунською стороною стало вирішення його юридичного статусу. У відповідності до позиції Румунії, острів Зміїний неможливо розглядати саме в якості острова, оскільки він є скелею. Натомість, Міжнародний суд зазначив, що острів Зміїний належить Україні, а навколо нього розташовані українські територіальні води [54, с. 342-344].

Потрібно зазначити, що протягом усіх років діяльності ООН, було прийнято цілу низку основоположних документів міжнародного значення, серед яких можливо визначити наступні: Загальна декларація прав людини 1948 року; Конвенція ООН про права дитини 1989 року; Декларація про принципи міжнародного права 1970 року тощо. Проте, не варто забувати що основним напрямком діяльності ООН є все ж таки вирішення міжнародних конфліктів мирним шляхом, яке ними було успішно здійснено, наприклад, у Сальвадорі, Гватемалі, Камбоджі та інших державах. При цьому, на жаль, діяльність ООН у напрямку мирного врегулювання збройної агресії росії по відношенню до України до цього часу є безрезультатною.

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що припинення діяльності Ліги Націй фактично співпадає із початком Першої світової війни, не дивлячись на те, що формально її було припинено лише у квітні 1946 року на підставі ухваленого рішення спеціально скликаної Асамблеї. При цьому, не варто забувати про історичне значення Ліги Націй. Не зважаючи на те, що вона проявила неспроможність у вирішенні воєнних конфліктів та запобіганню Другій світовій війні, вона являє собою прообраз міжнародної організації світового співтовариства – ООН. Фактично сьогодні ООН повторює шлях свого попередника, про що свідчить нездатність у протистоянні масштабним міжнародним військовим конфліктам.

1.2. Загальна характеристика відносин між Україною та ООН

ООН відіграє достатньо важливу роль у миротворчій діяльності, оскільки такі операції спрямовуються на припинення збройних конфліктів, забезпечення дотримання режиму припинення вогню, гуманітарну підтримку цивільних громадян та відновлення нормальної життєдіяльності після припинення військових дій. Залученість до участі у таких місіях відіграє ключове значення у забезпеченні сталого та безпечного розвитку територій, на яких розгорталися воєнні дії. Україна приймає активну участь у миротворчих операціях; українські миротворці та військові неодноразово приймали участь у різноманітних місіях на Близькому Сході, в Африці та Балканах. Ними виконувалися різноманітні завдання, включаючи підтримку безпеки та мирних процесів розвитку, забезпечення захисту основних прав людини та отримання гуманітарної допомоги [82].

Ще з часу проголошення незалежності нашої держави та повномасштабного вторгнення держави-агресора, Україна виступала в ролі активного учасника миротворчих операцій. Зокрема, протягом 1992-1995 роках українські миротворці приймали участь в операціях на території Югославії під егідою ООН. Після оголошення Словенії, Боснії і Герцеговини, Хорватії про незалежність від Югославії, набуваючи статусу суверенних держав, таке рішення отримано схвалення з боку міжнародної спільноти, у тому числі й від ООН, що обґрунтовано реалізацією права на самовизначення. Проте, впродовж цього періоду мали місце численні військові конфлікти між колишніми республіками Югославії та Сербією, оскільки вони здійснювали спроби зберегти державне утворення у попередній формі. Участь України як незалежної держави в миротворчих місіях за кордоном була ініційована під час громадянського конфлікту в колишній Югославії. Для цієї мети було створено 240-й окремий батальйон спеціального призначення, який став частиною міжнародних сил – UNPROFOR [83].

11 липня 1995 року у Сребрениці було вбито вісім тисяч мусульман з Боснії; зазначений страшний злочин було вчинено сербами. Останні мали на меті реалізувати ще один злочинний план, в межах якого прагнули провести масштабну етнічну чистку на території Жепі, мешканцями якої була велика кількість представників мусульманської релігії. Не дивлячись на значну обмеженість у ресурсному забезпеченні (9 бронетранспортерів, легка вогнепальна зброя та 79 військовослужбовців) українські миротворці відважно відбивали місто від сербської атаки протягом двох тижнів.

Такі події фактично примусили керівника сербських сил, генерала Ратка Младіча, звернутися до українських миротворчих сил з метою проведення переговорів. Українські військовослужбовці, під керівництвом полковника Миколи Верхогляда, забезпечили безперешкодну та безпечну евакуацію з міста цивільного населення. Евакуаційна операція розпочалася 25 липня 1995 року, у якій використано більше 60-ти автобусів, якими евакуйовано з території конфлікту більше п'яти тисяч осіб. Зазначена операція, проведена спільними зусиллями з французькими миротворцями, визнається однією з найуспішніших у міжнародному досвіді Збройних Сил України.

Не дивлячись на те, що вони недавно прибули на передову, українські військові одиниці стали мішенями для нападів та обстрілів від ворожих груп. Для захисту себе та місцевих жителів вони використовували різні види штатної зброї, забезпечували охорону стратегічних об'єктів, супроводжували гуманітарні конвої, проводили операції щодо знищення снайперів, а також евакуації загиблих і поранених із небезпечних територій. Лише за перші три місяці участь у таких операціях більше двадцяти учасників отримали поранення, а троє українців загинули. Іншою важливою операцією була участь українських миротворців в Іраку. Вони приєдналися до міжнародної коаліції та брали участь у боротьбі проти партизанської війни, яку проводили ісламські бойовики. Рішення про відправку українського контингенту до Іраку було прийнято у травні 2003 року відповідно до закликів США та ООН щодо участі в стабілізації ситуації в регіоні [23, с. 56].

Протягом серпня 2003 року – грудня 2005 року до Іраку було спрямовано три механізовані бригади та тактичну групу з числа Збройних Сил України (далі – ЗСУ). До того ж, за цей період учасниками миротворчих місій в Іраку стали понад шість тисяч українських військовослужбовців, сорок осіб отримали поранення, а ще вісімнадцять загинули. До початку великої війни в Україні українські миротворці були активними учасниками в різних місіях, таких як в Конго, Придністров'ї, Косово, Грузії, Лівані, Кувейті, Сьєрра-Леоне, Ліберії.

У 1993 році Україна взяла участь у миротворчій місії у Грузії (місто Сакартвело), що не була організовано під егідою будь-якої міжнародної інституції. Участь у збройному конфлікті приймали абхазькі сепаратисти, якими проголошено незалежність окремих території, заручившись підтримкою Росії, а також бойовиків з Північно-Кавказького регіону, спрямовуючи свої дії проти офіційного уряду міста Сакартвело. Результатом такого конфлікту стало виникнення самопроголошеної Республіки Абхазія [40]. Через масові етнічні переслідування, тисячі мешканців були вимушені виїхати до інших регіонів, ставши біженцями, та шукати нове місце для проживання, подалі від страшних подій.

Велика кількість переселенців прокладала свій шлях через гірські перевали Сванетії через схід, проте внаслідок несприятливих погодних умов, а саме раптових похолодань та сильних хуртовин, деякі біженці отримали травми, обмороження та були змушені голодувати. У той період уряд Сакартвело перебував у складному становищі, що пов'язано із недостатністю вертольотів для проведення оперативної евакуації населення, у зв'язку із чим направив звернення до іноземних партнерів. Україна відгукнулася на зазначене звернення та спрямувала п'ятнадцять вертольотів та 106 членів екіпажу. Лише протягом першого дня евакуації було забезпечено порятунок 570 цивільних осіб, а наступного їх кількість зросла до 2162 осіб. Не зважаючи на безперервні обстріли, кожної доби проводилося до шести евакуаційних вильотів; протягом

10-14 жовтня було врятовано майже вісім тисяч осіб, що свідчить про ефективність миротворчої операції [40].

У серпні 2008 року Росія повторно вторглася до Сакартвело, у зв'язку із чим Україною було надано військову підтримку уряду Грузії, а саме зенітно-ракетні комплекси «Бук» та «Оса», та бойові комплекти для підтримки грузинських військових. Тогочасний президент Грузії М. Саакашвілі відзначив, що саме завдяки консолідації зусиль з Україною існує можливість для стримування агресії, не зважаючи на складність ситуації. Проте, не зважаючи на отримання допомоги від України, після вторгнення на територію України у 2022 році, Грузія категорично відмовилася повернути зенітно-ракетні комплекси, які до цього часу в наявності [32].

У 1991 році було проголошено незалежність Македонії (сучасна назва – Республіка Північна Македонія) від Югославії, що стало першим міжнародним досвідом відокремлення від останньої завдяки використанню мирних методів вирішення спорів. 22 січня 2001 року спалахнув масштабний конфлікт, що розпочався з нападу озброєних албанських повстанців та поліцейський відділок у селі Терсе, що призвело до загибелі одного та поранення трьох правоохоронців. У березні цього ж року уряд Македонії направив прохання до іноземних партнерів про надання допомоги; між Україною та Македонією додатково було укладено двосторонній договір про продаж озброєння за зниженою вартістю, надавши останній необхідні ресурси, у тому числі чотири вертольоти з кулеметами Мі-8МТ та шість Мі-24, чотири Су-25, що позитивно вплинуло на оборонну здатність держави [19].

Варто зауважити, що деякі країни-члени ООН виражали невдоволення постачанням Македонії озброєння з боку України, оскільки виступали за дипломатичні способи вирішення конфліктів. Не зважаючи на це, вже у серпні 2001 року Україною було надано майже тридцять танків та двадцять бронетранспортерів. 13 серпня цього ж року конфлікт було завершено, на підтвердження чого між урядом Македонії та політичними силами Албанії було укладено Охридську угоду.

Після повалення режиму С. Хусейна в Іраку, ООН закликала міжнародну спільноту до прикладення спільних зусиль для відновлення стабільного існування та миру. У травні 2003 року Україна направила військовослужбовців 5-тої окремої механізованої бригади для приєднання до Сил міжнародної коаліції. Після завершення у 2005 році миротворчої місії в Іраку, США висловили пропозицію щодо продовження участі України в операціях у статусі спостерігачів та військових радників. Варто зауважити, що військова операція, проведена в Іраку за участю України, визнається однією із наймасштабніших у зовнішній діяльності за часи незалежності. Протягом 2003-2008 років у ній прийняли участь більше 1600 українських військовослужбовців (18 загинуло та 40 отримали поранення) [35, с. 80-82].

У період поширення глобальної пандемії коронавірусу на території усіх світових держав, президентом України Володимиром Зеленським було підписано указ про направлення медичних бригад та обладнання з метою надання допомоги Італії, яка одна із перших стикнулася із масштабним рівнем захворюваності. Усього до Італії було направлено двадцять медичних співробітників за різними спеціальностями, у тому числі інфекціоністи, хірурги, реаніматологи, анестезіологи, фельдшери та медсестр [22].

Вже у 2023 році Центральний та Південний регіони Туреччини постраждали внаслідок потужного землетрусу, жертвами якого стали більше 50 тисяч осіб. З метою допомоги уряду та постраждалим у Туреччині, Україною було направлено пошуково-рятувальну команду в складу 87 осіб. За десять днів перебування на постраждалих територіях, українськими миротворцями було врятовано жінку та витягнуто з-під завалів тіла ще 58 осіб, у тому числі й дев'яти дітей. Окрім цього, українськими фахівцями проведено огляд майже пів тисяч будівель, надано допомогу у розчищенні завалів та надавалася медична допомога постраждалим громадянам Туреччини [64].

У контексті досліджуваного питання на увагу заслуговує досвід України, отриманий у результаті участі в миротворчих операціях на території Конго. Починаючи з 2012 року до участі у миротворчій місії ООН на території

Демократичної Республіки Конго приєднався 18-й окремий вертолітний загін Збройних Сил України. До складу зазначеного підрозділу входили 154 українських військовослужбовців, які відіграли ключову роль у реалізації завдань миротворчої місії. Так, майже третину від загального обсягу сил ООН становили українські гвинтокрили, якими здійснювалися евакуація хворих та поранених, проведення розвідувальних операцій та патрулювання.

На протязі десяти років українськими гелікоптерами було проведено у повітрі більше 22 тисяч годин, перевезено більше 116 тисяч пасажирів та вантажів обсягом 5600 тон; за цей самий час було проведено дванадцять ротацій українських військовослужбовців. Припинення української миротворчої місії у Конго пов'язано із повномасштабним вторгненням у 2022 році Російської Федерації на територію України, після чого указом президента України прийнято рішення про повне виведення українських військовослужбовців з території проведення миротворчої місії [63].

На протязі усього періоду співпраці між Україною та ООН у сфері миротворчих операцій, особливої актуальності набуває участь українських військовослужбовців у Іраку. Так, підрозділи українських військових формувань приймали безпосередню участь в Іракській війні протягом 2003-2008 років, увійшовши до складу коаліційних військ під головуванням США. Ратифікація указу Президента та вступ українських військовослужбовців до складу багатонаціональної дивізії «Центр-Південь» стали вирішальними подіями, що визначали участь нашої держави в цій важливій місії [23, с. 58].

Українські військові успішно виконували свої обов'язки в різних місцевостях, у тому числі на території Ас-Сувайра, Аль-Кут, в межах пункту переходу Арафат, що також відомий як форт Бадра, поблизу кордону з Іраном, та Багдаді. Ще до відправки українських представників до Іраку в 2003 році, офіцерів штату дивізії було направлено для проведення спільних навчань з представниками міжнаціональних військових формувань у польському місті Щецині. Початок відправки українських військових до Іраку датується 15 березня 2005 року. Першою двома авіаційними рейсами на літаку Іл-76

повернулася до України група військовослужбовців, що складалася майже зі 140 осіб, та проходила службу в складі механізованої роти батальйону біля іракського міста Ес-Сувейра. Вже у грудні цього ж року було виведено основну групу українських миротворчих сил з Іраку [23, с. 58].

Завдяки виведення українських миротворчих сил з Іраку було отримано можливість для використання розширених перспектив підвищення ефективності та боєздатності підрозділів. При цьому, участь українських миротворців у міжнародних операціях виступає в якості важливого внеску у формування образу військовослужбовців ЗСУ та держави у цілому. Виконання міжнародних зобов'язань у напрямку реалізації стратегій забезпечення миру на територіях ведення військових дій сприяє отриманню унікального досвіду виконання різноманітних бойових завдань. Наявність такого досвіду також позитивно впливає на ментальні трансформації особового складу, стимулюючи до покращення повсякденної діяльності, підготовки контингенту та організації навчання [23, с. 59]. Після повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року, президентом України прийнято рішення про повернення усього миротворчого контингенту. На той момент 308 громадян були безпосередніми учасниками миротворчих місій під егідою ООН в інших країнах, у тому числі 250 військовослужбовців та 22 правоохоронці.

Останніх українських миротворців було повернуто у травні 2022 році, коли ними завершено місію в Малі. Про успішність участі України в зазначеній операції свідчить і повернення шести вертольотів Мі-8 та їх екіпажів. Прийняття безпосередньої участі у подібних заходах виступає в якості прояву відповідальності та прагнення держави до забезпечення мирного та стабільного існування світового співтовариства, а також демонстрації підтримки засад та цілей діяльності ООН. Участь українських миротворців забезпечує внесення значного вкладу до вирішення міждержавних конфліктів та надання гуманітарною допомоги постраждалим, сприяючи зміцненню миру, зниження показників проявів насильства, одночасно формуючи умови для стабільного розвитку населення в регіонах, на яких розгорталися бойові дії. Не

останню роль відіграє той факт, що українські миротворці неодноразово піддавалися ризикам, що зумовлено виконанням завдань у небезпечних регіонах, тим самим демонструючи високий рівень професіоналізму, самовідданості та мужності [50].

Отже, Україною сформовано достатньо великий досвід з питань прийняття участі у миротворчих місіях, внаслідок чого мова йде про підвищення її статусу в міжнародній спільноті. Такий досвід зумовлений роллю нашої держави та статусом активного учасника миротворчих місій, що позитивно впливає на реалізацію зовнішньополітичних стратегій. При цьому, в процесі підготовки пропозиції з питань участі України у миротворчих операціях на міжнародному рівні, існує потреба в урахуванні наступних аспектів:

- 1) надання переваги залучення українського миротворчого контингенту в регіонах, що мають важливе значення для забезпечення національних інтересів;

- 2) прийняття участі в спільних операціях з іноземними партнерами, сприяючи пришвидшенню євроатлантичної та європейської інтеграції;

- 3) проведення операцій, що позитивно вплинуть на політику міжнародної спільноти у сфері забезпечення стабільності та миру. Внаслідок комунікації та співпраці українських миротворців з міжнародними інституціями та зарубіжними партнерами, забезпечується отримання вагомого досвіду участі у мультинаціональних миротворчих групах [23, с. 58].

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що Україна протягом тривалого часу була активно залучена до миротворчих місій, де відзначається значущим внеском. За участі у місіях в різних конфліктних регіонах світу, зокрема в Іраку та колишній Югославії, українські миротворці підтримували безпеку, мирні процеси, захист прав людини та надання гуманітарної допомоги. Їхня робота виявляється важливим внеском у вирішення конфліктів та сприяє зміцненню миру та стабільності в світі, підкреслюючи міжнародну відповідальність України та її прагнення до

глобального миру. Україна виявила високий рівень міжнародної відповідальності та активної участі в різних миротворчих операціях. Проте, після повномасштабного вторгнення росії у 2022 році було прийнято рішення про виведення миротворчого контингенту з інших держав, що пов'язано із необхідністю захисту власної територіальної цілісності.

1.3. Ступінь дослідженості проблематики кризи ООН через призму військової агресії росії проти України у науковій літературі

Внаслідок повномасштабного вторгнення росії проти України перед науковцями постало завдання щодо вивчення проблематики та ролі міжнародних організацій у процесі врегулювання військових конфліктів, забезпечення миру та безпеки світового співтовариства. При цьому, на сьогоднішній день представлено достатньо велику кількість наукових досліджень даного питання, у зв'язку із чим пропонуємо проаналізувати науковий доробок вітчизняних вчених щодо кризи ООН у контексті російсько-української війни.

Так, роль ООН у врегулюванні російсько-українського конфлікту проаналізовано у дослідженні К.Р. Усатюк. Авторкою досліджено вплив діяльності ООН на зупинення військової агресії росії проти України, а також окремі напрями врегулювання воєнного протистояння. У статті розглянуто ключові підходи, механізми та інструменти, які застосовуються ООН з метою впливу на процеси припинення одного із наймасштабніших вторгнень на території Європи. За результатами проведеного дослідження науковицею зауважено, що фактично ООН набуло ролі другої Ліги націй, а сучасний світ фактично перебуває на тому етапі розвитку, коли єдиним способом вирішення спорів були військові дії, а не дипломатичні механізми. Такі висновки авторка обґрунтовує тим, що реалії сьогодення свідчать про те, що дипломатія виступає в якості порожнього місця, яке не надає жодних гарантій мирного існування.

Отже, єдиним способом вирішення кризи ООН авторка розглядає або саморозпуск, чи проведення кардинального реформування [65].

Діяльність ООН під час російсько-української війни досліджувалася у роботі А.В. Багінського та О.Ю. Засць. Авторами розглянуто роль та внесок ООН у процес врегулювання російсько-української війни та подолання гуманітарної кризи, зумовленої бойовими діями на території України. Серед основних проблем визначено неефективність механізмів глобального управління, відсутність дієвих стратегій протидії пропаганді та дезінформації, відсутність відповідної політичної волі з боку міжнародних інституцій. До ключових напрямів подальшої діяльності ООН у контексті російсько-української війни науковцями віднесено міжнародне засудження військового вторгнення росії та вимогу невідкладного виведення військового контингенту з території України, надання гуманітарної та медичної допомоги, а також забезпечення безпечного існування місцевого населення. За результатами проведеного дослідження авторами наголошено на необхідності подальшої співпраці України з ООН та іншими міжнародними організаціями, що має забезпечити досягнення миру і стабільності [1].

Окремі аспекти та кризовий стан сучасної системи міжнародного права через призму російсько-української війни досліджено Л.В. Чеханюк та О.В. Головком. Авторами приведено низку конкретних прикладів на підтвердження неефективності міжнародної правової системи у сфері врегулювання питань миру і безпеки у глобальному контексті. Акцентовано увагу на проявах зневаги окремих суб'єктів міжнародних відносин до загальноприйнятих норм і принципів мирного співіснування, нівелювання усталених цивілізаційних прагнень людства до збереження миру, недопущення жорстокого поводження, військової агресії та насильства.

Науковцями зауважено, що фактично міжнародна правова система виявилася нездатною до викликів сьогодення та неефективною у реалізації практичних заходів, надаючи перевагу теоретичним розробкам. Безкарність росії протягом тривалого часу відіграє роль найбільш яскравого прикладу

кризи міжнародно-правового регулювання та функціонування системи безпеки на глобальному рівні. Особливу увагу приділено цинічним військовим злочинам росії, їх агресивності та зухвалості, жорстокості та зухвалості, що має місце на фоні відсутності адекватного реагування з боку міжнародної спільноти. Саме це породжує відчуття всюдозволеності та безкарності, призвівши лише до підвищення рівня агресії та масових порушень основоположних прав людини [66].

В якості фактору порушення та еволюції світової безпекової рівноваги російсько-українську війну розглядає О.В. Буряченко. Науковцем проведено дослідження аналітичних документів, звітів, міжнародних угод і законодавчих актів, наукових позицій, за результатами чого представлено характеристику та закономірності початку російсько-української війни, яка стала своєрідним тригером до розвитку світової системи безпеки. Зроблено висновок, що внаслідок неможливості забезпечити світовий правопорядок і безпеки, агресивна політика росії, яка вдається до ядерного шантажу, лише погіршує ситуацію на глобальному рівні. Це призводить до того, що ядерна зброя починає з'являтися й в інших країнах, обґрунтовуючи такі кроки необхідністю захисту державного суверенітету, а також виступаючи в якості особливого статусу.

Науковцем зауважено, що саме повномасштабне російське вторгнення стало тим каталізатором, що змусив провідні світові країни усвідомити необхідність трансформації системи світової безпеки. Міжнародний правопорядок та мир не може існувати в умовах, коли постійний член Ради Безпеки ООН належить до ядерних держав, а також здійснює військове вторгнення до демократичної держави, визнаний країною-агресоом, шантажує ядерним ударом, захоплює АЕС іншої держави, ветоючи при цьому рішення, проекти яких передбачають заходи врегулювання такого конфлікту. За результатами проведеного дослідження автором зроблено висновок про необхідність удосконалення існуючої системи міжнародної безпеки,

акцентуючи увагу на формуванні нової системи контролю ядерних компонентів [4].

В іншому дослідженні О.В. Буряченка проаналізовано питання кризового стану міжнародної системи безпеки, що зумовлено неспроможністю Ради Безпеки ООН у протидії російській агресії. За результатами проведеного дослідження вторм зауважено, що саме повномасштабне вторгнення проти України стано своєрідним фактором на підтвердження неієвості, фантомності та забюрократизованості існуючої системи міжнародної безпеки. Так, створена після Другої світової війни Рада Безпеки ООН, яка має статус міжнародної інституції, що повинна забезпечувати підтримку безпеки та миру, виявилася безпорадною та неієвою.

Науковцем акцентовано увагу на тому, що без проведення кардинального реформування Ради Безпеки ООН, процеси ухвалення рішень можуть блокуватися та залишатися невиконаними, фактично нівелюючи роль зазначеної міжнародної організації в цілому. До того ж, міжнародна система безпеки, яка існує на сьогоднішній день, вичерпала свій потенціал та потребує нагальних змін. У цьому зв'язку існує нагальна потреба у формуванні нової архітектури світової системи безпеки, що у повній мірі узгоджуватиметься із викликами і загрозами сьогодні [4].

І.К. Доценком також проведено аналіз війни в Україні як показника кризи ООН, за результатами чого представлено рекомендації щодо реформування зазначеної міжнародної організації. Серед основних заходів реформування ООН автором виділено наступні: обмеження чи трансформації механізмів реалізації права вето, зокрема у випадку гуманітарної кризи; розширення повноважень Генасамблеї ООН у сфері ухвалення рішень, предметом яких виступає врегулювання військових конфліктів; забезпечення стабільності фінансування через запровадження спеціальної шкали внесків та формування резервного фонду на випадок надзвичайних ситуацій; створення постійних незалежних сил реагування під егідою ООН; оптимізація структури ООН з метою зниження бюрократії та забезпечення прозорого ухвалення рішень. У

разі відсутності кардинальних змін у діяльності ООН існує ризик для втрати власного авторитету та втрати будь-яких результатів у контексті глобального управління. Реалізація запропонованих заходів забезпечить адаптацію ООН до викликів сьогодення та підвищення ефективності збереження миру, стабільності та безпеки у світі [17].

У контексті досліджуваного питання на увагу заслуговує дослідження І. Тодорова та Н. Тодорової, присвячене ролі ООН у протидії російській агресії в Україні. У статті представлено результати аналізу численних проблем функціонування ООН в умовах кризи системи міжнародної безпеки, зумовленої агресією росії проти України. Науковцями представлено аналіз етапів дипломатичних діалогів щодо засудження російської агресії протягом 2014-2023 років, відновлення суверенітету та територіальної цілісності України. Звернуто увагу на те, що порушення з боку росії положень Статуту ООН не обмежені лише нехтуванням основоположних засад міжнародного права, оскільки має місце блокування рішень Ради Безпеки ООН з питань припинення військових дій та окупації українських територій.

У науковій статті вказано на показове ігнорування з боку росії рішень Міжнародного суду ООН. Не зважаючи на підтримку українського протистояння агресору з боку Генасамблеї ООН протягом 2014-2023 років, проте її резолюції мають виключно рекомендаційний характер, тобто спричиняють виникнення обов'язку. Акцентовано увагу на роботі XI спеціальної Генасамблеї ООН з українського питання у 2022 році. До того ж, проаналізовано ініціативу України щодо виключення росії зі складу Ради Безпеки та ООН в цілому, що не вбачається можливим без внесення змін до Статуту ООН. Проте, з точки зору авторів, це не вбачається можливим через блокування подібних ініціатив з боку держави-терориста [61]. На нашу думку, питання неможливості виключення росії зі складу Ради Безпеки ООН є досить дискусійним, у зв'язку із чим вважаємо за можливе реалізацію зазначеного кроку. Власну позицію з цього приводу нами буде обгрунтовано у наступному розділі даної роботи.

Через призму діяльності ООН та української дипломатії боротьбу за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни досліджено С. Віднянським. Автором проведено детальний аналіз процесів голосування та ухвалення рішень на сесіях Генасамблеї та Ради Безпеки ООН з приводу російської агресії, визнаючи їх неефективність. Наголошено на існуванні потреби у реформуванні усієї структури ООН, враховуючи сучасні виклики глобального світу, а також умови формування нової системи міжнародних відносин. Особливу увагу приділено загостренню проблем трансформації Ради Безпеки ООН, її структури, механізмів управління та прийняття рішень, оскільки сучасна система, яка наділяє правом вето, у тому числі й країну-терориста, є нікчемною.

Науковцем звернуто увагу на реалізацію активних кроків зовнішньополітичними відомствами України після початку повномасштабного російського вторгнення. Мова йде не лише про реалізацію досить складних завдань щодо розширення проукраїнської коаліції на глобальному рівні, відновлення поваги до основоположених принципів, покладених в основу діяльності ООН, але й перспектив повоєнного облаштування устрою на території Європи та світу в цілому, враховуючи активну участь нашої держави. Зроблено висновок, що в умовах активних бойових дій, українська дипломатія забезпечує реалізацію достатньо відповідальної місії, спрямованої на захист національних інтересів України, враховуючи неспроможність міжнародної системи [11].

Вплив російсько-української війни на глобальну систему міжнародної безпеки проаналізовано у статті О.В. Крет, Р.М. Крет та І.В. Вівчар. Авторами зауважено, що повномасштабне вторгнення росії проти України у 2022 році проявило обмеженість інструментарію та можливостей ООН щодо забезпечення колективної безпеки. До того ж, це виступило тригером для перегляду безпекових стратегій у країнах Східної Європи, зокрема у Польщі, Литві, Латвії та Естонії, які теоретично можуть виступати наступними регіонами виникнення геополітичної напруженості. У дослідженні зауважено,

що саме російська агресія виступила в якості своєрідного каталізатора для ґрунтовних трансформацій у системі міжнародних відносин, змінивши розстановку сил та відновивши рівень напруженості на глобальному рівні.

Звернуто увагу на те, що наслідки воєнних дій поширюється далеко за межі Європи, впливаючи на світові альянси та перспективи налагодження співпраці у безпековій сфері. У статті представлено оцінку майбутніх перспектив та визначення можливостей для налагодження міжнародної співпраці, а також багатосторонності для підвищення ефективності реагування на подібні ситуації. У довгостроковій перспективі наслідки воєнних дій на території України може не лише вплинути на безпекову динаміку в Європі, але й сформувані далекоосяжні результати для глобальної безпеки та миру, оскільки такі країни як росія та Китай постійно кидають виклики міжнародній спільноті. Науковцями зроблено висновок, що російсько-українська війна актуалізувала питання ролі ООН у забезпеченні регіональної безпеки, зумовлюючи потребу у визначенні більш гнучких та інклюзивних глобальних інститутів, які здатні реально протидіяти різноманітним викликам і загрозам, адаптуючись до конкретних умов [28].

Роль Ради Безпеки ООН у підтримці міжнародного миру в сучасному світі та оцінювання її ефективності на прикладі України представлено у дослідженні А. Карапозюк. У статті акцентовано увагу на тому, що основним завданням Ради Безпеки як колективного органу ООН виступає забезпечення миру та безпеки в світі, який нездатен виконати покладеного на нього зобов'язання щодо збереження світового правопорядку. Найбільш яскраво безсилля Ради Безпеки ООН проявилось саме після збройної агресії проти України у 2014 році, що полягає у наданні мовчазного дозволу на повномасштабне вторгнення, загрожуючи перерости у ядерний конфлікт.

Цілком обґрунтованою є позиція авторки щодо того, що відсутність адекватного реагування з боку світової спільноти, зокрема ООН, на анексією Криму та окупацію територій на Сході України, підвищили впевненість у безкарності країни-терориста. Це призвело до розгортання найбільшої на

території сучасної Європи війни, проявів відкритого геноциду українського народу, великою кількістю загиблих та руйнування цілих міст, що підвищує небезпеку для інших європейських держав. Як зауважено авторкою, 2022 рік фактично повністю пройшов під егідою тероризму та злочинної війни росії проти України, не зважаючи на що її не було виключно зі складу держав-членів ООН, надаючи право на ветовання і блокування будь-яких рішень ООН, у тому числі й безпековій сфері. Ключові причини такої неефективності авторка вбачає саме у недосконалості та забюрократизованості механізмів функціонування ООН. У цьому зв'язку авторка підсумовує, що у випадку відсутності ґрунтовних реформ ООН, її чекає доля її попередника – Ліги націй, яка припинила існування після завершення Другої світової війни, оскільки проявила нездатність до протидії безпековим загрозам, залишивши на території Європи суцільні руїни [27].

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що після початку повномасштабного вторгнення спостерігається активізація наукових досліджень питання та характеру відносин між Україною та ООН. Встановлено, що у науковій літературі представлено цілу низку різноманітних досліджень даного питання, в яких розкривається роль ООН у процесі припинення та протидії агресивній політиці росії. Особливу увагу звернуто на неефективність та «параліч» міжнародної системи забезпечення миру, безпеки та світового правопорядку, що свідчить про тривалу кризу ООН та необхідності проведення ґрунтовного реформування зазначеної організації, аби запобігти долі її попередника – Ліги націй.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПОГЛИБЛЕННЯ КРИЗИ ООН В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

2.1. ООН в умовах кризи світового порядку протягом 2014-2022 років

Агресія росії проти України, що триває ще з 2014 року, здійснює вагомий вплив на світовий порядок загалом, порушуючи не лише існуючу систему міжнародного права і правопорядку, але й актуалізуючи ефективність існуючих механізмів гарантії миру на міжнародному рівні. На сьогоднішній день ООН, враховуючи статус росії як постійного члена Ради Безпеки, фактично паралізована та яскраво демонструє неспроможність стати реальним гарантом безпеки та миру в світі. Не дивлячись на те, що Україна неодноразово виступала ініціатором обговорень у рамках ООН питання Криму та подальшого розгортання військової агресії проти нашої держави, за результатами яких приймалися численні резолюції, вони виявилися недієвими. До того ж, у процесі голосування при ухваленні таких резолюцій було продемонстровано неоднозначне ставлення держав-членів ООН до анексії Криму та військової агресії на Сході України. Зокрема, це яскраво продемонстровано під час дебатів щодо кримського питання, що обговорювалися у рамках дев'яти екстрених засідань Ради Безпеки ООН протягом 28 лютого – 15 березня 2014 року, коли агресором було накладено вето на резолюції, запропоновані Україною [56, с. 111].

Під час проведення першого засідання Радбезу ООН 28 лютого 2014 року, предметом обговорення якого виступало кримське питання, було висловлено підтримку територіальної цілісності України, а також закликано сторони до налагодження політичного діалогу й дотримання положень міжнародного законодавства, у тому числі й Будапештського меморандуму 1994 року. Засідання було проведено у закритому формані, за результатами якого не ухвалено жодного рішення, а лише оприлюднено комюніке. У

подальшому на засіданнях Ради Безпеки ООН регулярно розглядалися питання щодо анексії Криму: лише протягом 1-19 березня 2014 року проведено шість засідань, проте за результатами жодного з них не ухвалено офіційного рішення. Так, під час засідання Ради Безпеки ООН 3 березня 2014 року було обговорено військову присутність росії на території українського півострова, за результатами якого висловлено застереження проти інтервенції військовим шляхом агресора на території України. Цього ж дня до України з візитом прибув заступник Генерального секретаря ООН Я. Еліассон, який під час зустрічі з українським керівництвом обговорив кримське питання через призму загострення українсько-російського конфлікту.

У зверненні Верховної Ради України від 13 березня 2014 року до ООН було зазначено, що не дивлячись на поміркований та стриманий характер дій органів державної влади України та ЗСУ, мирні способи вирішення конфлікту, спостерігається загострення ситуації на півострові, що пов'язано з активними діями військових сил та Чорноморського флоту країни-агресора. У цьому зв'язку вказано про неспровокований акт військової агресії проти України, що проявляється в анексії частини територій суверенної держави. У цьому зв'язку, та враховуючи положення ст. 51 Статуту ООН, Україна має право на самооборону, у тому числі й шляхом звернення до інших держав та регіональних інституцій колективної безпеки з метою відновлення територіальної цілісності, суверенітету та недоторканності [20]. Цього ж для тогочасний прем'єр-міністр України А. Яценюк виступив перед Радбезом ООН щодо військової інтервенції росії проти нашої держави. Проте, вже 15 березня 2014 року агресором було накладено вето на резолюцію Радбезу ООН щодо засудження незаконного референдуму про відокремлення Криму від України, яка фактично була підтримана 13-ма державами-членами, а Китай утримався від голосування [53].

Після заяви представників кримськотатарського народу про право на самовизначення, 31 березня 2014 року на засіданні Радбезу ООН було обговорено ситуацію в Україні та загрозу гуманітарної кризи населення Криму.

До того ж, Україна заявила про необхідність залучення миротворчого контингенту для проведення операцій на Сході України; також послуги посередника запропоновано генсеком ООН Пан Гі Муном, з метою врегулювання конфлікту в Україні.

28 травня 2014 року на засіданні Радбезу ООН обговорювалися питання, що стосувалися проведення антитерористичної операції (далі – АТО) на Сході України, проте кінцевого рішення не ухвалено. Лише 22 липня 2014 року Радою Безпеки ООН ухвалено резолюцію із закликом до проведення незалежного розслідування на міжнародному рівні, що було пов'язано із збиттям терористами, підтримуваними росією, малазійського пасажирського літака над територією Донецької області. До того ж, 5 серпня 2014 року Радою Безпеки ООН було відмовлено у задоволенні пропозиції росії щодо направлення на Схід України гуманітарної місії Міжнародного Червоного Хреста, вбачаючи в ньому прихований мотив для повного введення російських військ. Додатково Україною було направлено листа до Генсека ООН із проханням щодо продовження на тримісячний строк мандату Моніторингової місії ООН з прав людини, яка працювала з 15 березня 2014 року [12, с. 20].

У подальшому засідання Ради Безпеки ООН щодо ситуації в Україні відбувалися на регулярній основі. Під час проведення засідання 21 січня 2015 року представником України в ООН було висловлено звинувачення росії у неприхованій збройній агресії проти України, а також висунуто вимогу щодо виключення агресора зі складу Ради Безпеки ООН; 27 лютого 2015 року було проведено обговорення проблеми дотримання Мінських угод.

Предметом неодноразових обговорень під час проведення засідань Ради Безпеки ООН виступали гуманітарна криза на Сході України, порушення міських домовленостей, створення міжнародного трибуналу для проведення розслідування щодо збиття малазійського пасажирського літака 17 липня 2015 року, дотримання прав людини на анексованих і окупованих територіях, заяви російського диктатора щодо територіальних змін на Сході України, дотримання прав кримськотатарського народу, можливість введення

миротворчого контингенту ООН, посилення санаційного тиску на росію, агресія росії у Керченській протоці проти українських моряків, примусова паспортизація українського населення на окупованих територіях, а також загрози з боку росії для світового правопорядку і безпеки. Проте, росія систематично блокує усі резолюції Ради безпеки ООН, що стосуються військової агресії проти України.

Проблема кримськотатарського народу та анексія півострову також виступали предметом дискусій Генасамблеї ООН. Так, 27 березня 2014 року в рамках спеціальної Сесії Генеральної Асамблеї ООН вперше представниками понад ста держав було засуджено агресію росії в Криму, а 41 держава підтримала проект резолюції в статусі спонсорів. При цьому, 58 держав, у тому числі й Китай, утрималися від голосування; 24 держави не приймали участь у голосуванні, а ще одинадцять держав висловили підтримку дій агресора (Зімбабве, Сирія, Венесуела, Болівія, росія, Вірменія, Білорусь, Північна Корея, Нікарагуа, Куба та Судан) [24, с. 308-309].

Фактично майже половиною держав-членів ООН не було підтримано резолюцію «Територіальна цілісність України», положеннями якої підтверджувалося визнання територіальної цілісності та суверенітету України у кордонах, визнаних на міжнародному рівні, а також невизнання правомірності будь-яких змін статусу півострову Крим та м. Севастополя, що здійснено на основі проведення 16 березня 2014 «референдуму», який не має законної сили. До того ж, у вказаній резолюції міститься заклик щодо утримання держав, міжнародних організацій та спеціалізованих інституцій від визнання статуту Криму, а також від вчинення будь-яких дій, що розглядаються у рамках міжнародного права як таке визнання [69]. Варто зауважити, що саме зазначена резолюція Генасамблеї ООН виступає першим офіційним документом на міжнародному рівні, в якій визнано збройну агресію росії проти України.

Наступним важливим документом, ухваленим під час сесії Генеральної асамблеї ООН, стала резолюція від 19 грудня 2016 року щодо дотримання прав

людини на тимчасово окупованих територіях. Резолюцію № 71/205 підтримали 70 країн-членів ООН, 77 держав утрималися, а 26 – проголосували проти, у тому числі Китай, росія, Білорусь, Вірменія, Сербія, Індія, Північна Корея та інші [47].

Рівно через рік, а саме 19 грудня 2017 року, Генеральною асамблеєю ООН було прийнято резолюцію щодо прав людини у Криму, запропонований Україною. На відміну від попередньої резолюції, зазначений документ був більш об'єктивним, ґрунтовним та спрямованим на забезпечення прав людини, будучи результатом плідної співпраці між українськими дипломатами та правозахисними організаціями. До того ж, новий проект міжнародного документа включав виклики, загрози та можливості для повноцінного захисту прав людини у Криму, що було виявлено у 2017 році. Акцентовано увагу на те, що ситуація в Криму має статус триваючої окупації та форми міжнародної військової агресії, у зв'язку із чим населення півострова, які постраждали внаслідок окупації, мають право отримати більш широкий спектр механізмів захисту своїх інтересів.

Положеннями вказаного вище документу було враховувало початок процесу «Україна проти росії» у Міжнародному суді ООН, у зв'язку із чим закріплено вимогу щодо повного і негайного виконання постанови Суду від 19 квітня 2017 року про тимчасові заходи, які ґрунтувалися на виявлених фактах дискримінації кримських татар, українців та інших етнічних й релігійних груп. Також положення резолюції включали засудження встановлення законів росії на анексованих територіях півострова, факт автоматичного надання кримському населенню російського громадянства, мілітаризацію Криму, примусової депортації та конфіскації об'єктів приватної власності представниками окупаційної влади, переслідування членів релігійних організацій та установ, заборони діяльності культурних установ і правозахисних організацій. Окрему увагу акцентовано на прагненнях України підтримувати економічний, фінансовий, соціальний, політичний, інформаційний та культурний зв'язок зі своїми громадянами, що проживають

на території окупованого Криму, а також заклики стосовно полегшення доступу кримського народу до демократичних процесів, об'єктивної інформації та економічних можливостей. Усі перелічені доповнення до попередньої резолюції Генасамблеї ООН підтримано 71-ю державою-членом ООН, 77 країн утрималися, а проти проголосували представники 25-ти країн [45].

У 2017 році у Раді Безпеки ООН головувала Україна, що дозволило 13 лютого ухвалити резолюцію щодо підвищення зусиль у напрямку протидії терористичним атакам, спрямованим проти об'єктів критичної інфраструктури, що відповідає положенням Глобальної контр терористичної стратегії ООН. 9 вересня 2017 року українськими дипломатами було висловлено Генсеку ООН власну позицію з питання введення миротворців на Схід України [51].

Під час загальних дебатів 74-ї сесії Генасамблеї ООН, 25 вересня 2019 року, Президентом України В. Зеленським наголошено, що завершення військових дій, забезпечення миру та повернення усіх окупованих територій виступає в якості пріоритетного завдання. Це потребує надання підтримки з боку світових держав, оскільки неможливо спокійно існувати, коли фактично у центрі Європи триває війна [13]. Вже 8 травня 2020 року з нагоди 75-річчя завершення Другої світової війни, тогочасний міністр закордонних справ Д. Кулеба зазначив, що росія не має морального та юридичного права приватизувати перемогу над фашизмом, одночасно ведучи гібридну війну проти України [41].

Проте, усі згадані вище заяви, звернення, пропозиції та прилюдне засудження дій агресора до цього часу не призвели до позитивних результатів. Країна-агресор систематично допускає зловживання повноваженнями постійного члена Радбезу ООН, накладаючи вето на будь-які рішення, предметом яких виступає агресія проти України. Фактично постійний член Ради Безпеки ООН порушує один із ключових принципів Статуту ООН, що призводить до неодностайності позицій однією з ключових інституцій ООН,

до головних завдань якої віднесено захист і підтримка миру та безпеки на міжнародному рівні.

19 лютого 2020 року предметом обговорення у рамках Ради Безпеки ООН виступало питання виконання Мінських угод. На підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України у міжнародно-визнаних кордонах, 20 лютого 2020 року висловилися постійний член Радбезу ООН Франція, а також непостійні члени, зокрема Естонія, Бельгія, Польща та Німеччина. При цьому, росія перекладала відповідальність за невиконання Мінських угод на Україну, прагнучи скасування накладених санкцій. Не зважаючи на те, що Франція та Німеччина вказували на повне виконання Мінських домовленостей з боку України, а також порушення їх імплементації з боку росії, країною-агресором вчергове було заблоковано такі ініціативи.

Про поступове зменшення тиску з боку ООН на росію свідчать і результати голосування при прийнятті рішень у рамках Генеральної асамблеї з питань російської агресії. Зокрема, якщо у грудні 2018 року Генасамблеєю ООН було ухвалено резолюцію про засудження мілітаризації Чорного та Азовського морів, то вже через рік резолюцію про проблеми мілітаризації Автономної Республіки Крим та м. Севостополя, Чорного та Азовського морів, підтримано лише 63-ма країнами. При цьому, 66 країн утримались від голосування, а 19 країн (Білорусь, Вірменія, Камбоджа, Бурунді, Куба, Китай, Північна Корея, Киргизстан, Іран, М'янма, Лаос, Філіппіни, Нікарагуа, Сирія, росія, Венесуела, Судан та Зімбабве) проголосували проти [14].

Зниження уваги до російської агресії проти України цілком підтверджує висловлювання директора Центру дослідження росії та колишнього міністра закордонних справ України В. Огризка, який у листопаді 2016 року зазначив, що з практичної точки зору відсутні будь-які механізми для вирішення російсько-української війни у рамках ООН. У цілком, таке мовчазне ігнорування та заморожування військових дій на Сході України протягом 2014-2021 років призвело до виснажливого протистояння, а також реального

випробування державних інституцій на ефективність в умовах тривалої гібридної війни. У той же час, особливої актуальності набуло питання щодо ефективності та готовності ООН, а також інших демократичних світових держав, до нівелювання асиметрії потенціалів України та країни-агресорки у цій війні. Це зумовлено тим, що для агресора є звичним використання потужних засобів пропаганди, переконуючи росіян та інші держави в існуванні підступних намірів щодо ворожого оточення, що прагне розвалити «наддержаву», а також необхідність відновлення «історичної єдності українців та руських» [10, с. 87].

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити, що російська агресія проти України, що розпочалася у 2014 році, здійснила вагомий вплив на безпекову ситуацію на європейському континенті, внаслідок чого виникають сумніви щодо ефективності сучасних механізмів міжнародного права та інституцій у сфері миру і правопорядку, у тому числі й у рамках ООН. Не дивлячись на величезну кількість українських ініціатив, переданих на розгляд Генеральної асамблеї та Ради Безпеки ООН, а також ухвалення резолюцій, більшість з них мають виключно декларативний характер та не мають реального впливу.

Постійне блокування прийняття рішень з боку росії, яка має статус постійного члена Ради Безпеки ООН, є свідченням системної кризи органів колективної безпеки та порушенням засадничих принципів, закріплених у положеннях Статуту ООН. До того ж, реакції міжнародної спільноти є нерівномірними, що підтверджується неоднозначністю голосувань держав-членів у процесі ухвалення ключових рішень, у тому числі й щодо територіальної цілісності України, засудження анексії Криму та військової агресії на Сході України.

2.2. Роль ООН у протидії російській агресії після повномасштабного вторгнення 2022 року

2022 рік визнається одним із найважчих в історії незалежної України та вітчизняної дипломатії. Тривала гібридна війна з неоімперським російським режимом протягом восьми років була спрямована на руйнування української ідентичності, перейшовши на новий рівень – широкомасштабне військове вторгнення проти України, що має на меті цілковите знищення держави та нації. Ця війна виступає в якості історичного випробування для нашої держави, державних інститутів та кожного українця, що зумовлено амбітними та найскладнішими завданнями перед усіма інститутами держави та громадянського суспільства, спрямованими на захист національних інтересів в умовах воєнного стану.

Як було зазначено колишній міністром закордонних справ України Д. Кулебою, ключовим завданням української дипломатії є об'єднання світу у протистоянні терористичним діям росії, що цілком відповідає інтересам більшості суверенних і демократичних держав, які визнають положення Статуту ООН. Рівень консолідації міжнародної спільноти не лише визначає майбутнє світового порядку і демократії, але й стабільного життя в усіх куточках планети. До того ж, український представник зауважив, що існує потреба у формуванні реально дієвої безпекової архітектури світу, в основу якої має бути покладено повагу до міжнародного права, встановлення більш жорстких гарантій безпеки, які не обмежуються декларативним характером [30, с. 10].

31 січня 2022 року за ініціативою України було проведено засідання Радбезу ООН, предметом обговорення якого виступала загроза російської агресії проти України. 14 лютого цього ж року Генеральним секретарем ООН А. Гуттерішем було проведено телефонну розмову із міністром закордонних справ України Д. Кулебою та росії С. Лавровим, у процесі якої було обговорено питання деескалації ситуації поблизу українсько-російського кордону. Вже 17

лютого 2022 року було проведено чергове засідання Радбезу ООН з приводу безпекової ситуації біля українського кордону, що пов'язано із концентрацією російських військ по усьому периметру територій. 21 лютого 2022 року міністром закордонних справ України Д. Кулебою було направлено звернення щодо скликання Ради Безпеки ООН з приводу визнання російським президентом незалежності так званих «ДНР» та «ЛНР» [12, с. 17].

Не дивлячись на вжиття усіх превентивних заходів, пересторог та попереджень міжнародної спільноти, вранці 24 лютого 2022 року російським диктатором було розпочато неспровоковане повномасштабне вторгнення проти України, що фактично стало початком найбільшої війни на території Європи після завершення Другої світової війни, викликавши глибоку стурбованість світового співтовариства. Цього ж дня Генеральним секретарем ООН висловлено засудження чергового порушення росією територіальної цілісності та суверенітету України. Наступного дня було проведено засідання Радбезу ООН, на якому головувала країна-агресорка, та відповідно було заблоковано українські пропозиції щодо проекту резолюції про засудження повномасштабного вторгнення проти України, у якій містився заклик щодо виведення російських військ з території іншої суверенної держави, а також утримання від подальших незаконних погроз силою чи застосування військової сили проти держави-члена ООН.

Варто зауважити, що головування росії у Раді Безпеки ООН є грубим порушенням положень ст. 20 Тимчасових правил процедури Ради безпеки ООН, у відповідності до якої права головування позбавляється представник держави, яка безпосередньо пов'язана із питанням, що розглядається під час засідання. До того ж, від голосування за поданий Україною проект резолюції, яку мало бути покладено в основу звернення до Міжнародного суду ООН в Гаазі, утрималися Арабські Емірати та Китай. У цьому зв'язку міністр закордонних справ України Д. Кулеба та постійний представник України С. Кислиця звернулися до усіх світових лідерів із закликом щодо розірвання

дипломатичних відносин з росією, а також до міжнародних організацій – щодо призупинення і блокування членства країни-агресорки [11, с. 29].

26 лютого 2022 року Україною було подано до Міжнародного суду ООН заяву щодо відкриття проти росії справи про порушення положень Конвенції 1948 року про попередження злочину геноциду та покарання за нього. До заяви було долучено низку беззаперечних фактів на підтвердження тривалого планування здійснення геноциду українського народу. Додатково Україна подала до Міжнародного суду ООН клопотання про вжиття заходів щодо недопущення непоправної шкоди правам держави Україна та українському народу, уникнення розширення чи загострення протистояння між сторонами у відповідності до умов Конвенції про геноцид. 16 березня 2022 року Міжнародним судом ООН було вказано про застосування до росії трьох запобіжних заходів, якими є:

- негайне призупинення росією проведення військових операцій, розпочатих 24 лютого 2022 року на території України;
- покладення на росію обов'язку щодо гарантування, що будь-які військові або нерегулярні збройні формування, які перебувають під керівництвом чи підтримуються агресором, організації та особи, не можуть вживати будь-яких заходів, сприяючи проведенню військових операцій;
- покладення на обидві сторони обов'язку щодо утримання від вчинення жодних дій, що погіршують чи подовжують розгляд справи у Міжнародному суді ООН, або ускладнюють процес ухвалення рішення [38].

27 лютого 2022 року під час проведення засідання Рдбезу ООН було прийнято рішення щодо скликання екстреної сесії Генасамблеї ООН з питання засудження росії за відкриту збройну агресію проти України, яка відбувалася вже наступного дня. Під час промови на відкриття сесії Генеральної асамблеї, Генсек ООН акцентував увагу на тому, що військова агресія проти України є своєрідним викликом для усього цивілізованого світу. Предметом обговорення на сесії Генасамблеї ООН був проект резолюції, який запропонований Україною, та підтриманий 96-ма державами-членами ООН. Як зазначено

постійним представником України при ООН С. Кислицею зазначено, що вперше з моменту створення ООН на території Європи розгортаються повномасштабні військові дії; війська наступали не лише з території росії, але й з Білорусі та тимчасово окупованих територій Сходу України та Криму; було заблоковано Чорнобильську АЕС; наносяться удари по цивільним судам, дитячим будинкам, садочкам, громадському транспорту, внаслідок чого загинуло вже понад триста цивільних осіб, з яких шістнадцять дітей. Представником України було висловлено заклик щодо зупинення нападу росії та виведення її військ з території іншої суверенної держави, а також засудження дій Білорусі та визнання повномасштабного вторгнення як загрози для усього демократичного світу [43].

Історично значимим стало голосування 12 жовтня 2022 року, за результатами якого ухвалено резолюцію 11-ї надзвичайної спеціальної сесії Генасамблеї ООН «Територіальна цілісність України: захист принципів Статуту ООН». Положеннями зазначеної резолюції передбачено засудження проведення так званих «референдумів» на тимчасово окупованих територіях, а також спроб анексії чотирьох областей України, а саме Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької, оскільки це є грубим порушенням територіальної цілісності, політичної незалежності та суверенітету України. До того ж, у резолюції містилася вимога щодо безумовного скасування росією прийнятих рішень щодо визначення статусу українських територій, вивчення військового контингенту, а також заклик до міжнародних інституцій та світових держав щодо невизнання таких рішень агресора. Порівняно з попередніми резолюціями Генеральної асамблеї ООН щодо російсько-української війни, прийняття згаданої вище проявило найбільший показник підтримки серед 193 держав-членів ООН. Так, за ухвалення зазначеної резолюції проголосували представники 143 держав, у тому числі й африканських та азійських країн, які поступово змінили політичну позицію та відмовляються від політики безумовного нейтралітету з даного питання. Проти прийняття вказаної резолюції проголосували представники п'яти країн,

а саме росія, Північна Корея, Білорус, Сирія та Нікарагуа, а ще 35-ть утрималися від голосування [74].

При цьому, росія продовжувала реалізовувати політику блокування рішень, які суперечили її інтересам, а також будь-яких дій ООН щодо військової агресії проти України. Зокрема, 21 жовтня 2022 року російською делегацією було заблоковано проведення засідання Радбезу ООН, у межах якого розглядалося питання щодо використання росією ударних безпілотних апаратів іранського виробництва. До того ж, росія висунула звинувачення щодо використання Україною «брудної» ядерної бомби, яке було категорично заперечено представниками Міжнародного агентства з атомної енергії (далі – МАГАТЕ).

03 листопада 2022 року Радою Безпеки ООН було відхилено пропозицію росії щодо розгляду питання «американських біолабораторій на території України». Вже 08 листопада 2022 року до Києва із робочим візитом прибула посол США в ООН Л. Томас-Грінфільд, з якою обговорено питання організації підтримки України у війні проти росії на міжнародному рівні, після чого 14 листопада більшість країн-учасниць ООН під час засідання Генеральної асамблеї проголосувати за ухвалення резолюції про відповідальність росії за війну проти України.

30 листопада 2022 року проведено зустріч міністра закордонних справ України Д. Кулеби та директора МАГАТЕ М. Гроссі щодо критичності безпекової ситуації на Запорізькій АЕС. До того ж, 27 грудня цього ж року Д. Кулеба ініціював питання щодо виключення росії зі складу ООН, проте зазначена ініціатива не була підтримана Китаєм. Вже 08 лютого 2023 року російськими представниками було ініційовано проведення чергового засідання Радбезу ООН з метою критики створення «танкової коаліції» на підтримку України. Фактично росія продовжувала активно використовувати трибуну на базі ООН з метою поширення власної пропаганди.

Напередодні першої річниці повномасштабного вторгнення, а саме 23 лютого 2023 року, під час засідання Генеральної асамблеї ООН, більшістю

голосів було ухвалено резолюцію про інкорпорацію ключових положень «формули миру», запропонованої Україною ще наприкінці 2022 року. Зазначений план передбачав реалізацію десяти кроків, спрямованих на повне завершення масштабного російського вторгнення проти України. Під час проведення надзвичайної сесії Генеральної асамблеї ООН проект зазначеної резолюції було підтримано 141 державою-членом ООН. У той же час, від голосування утрималися 32 країни, у тому числі В'єтнам, Вірменія, Казахстан, Іран, Киргизтан, Китай, Куба, Пакистан, Монголія, Узбекистан та інші. Проти виступили сім держав, а саме Еритрея, Північна Корея, Білорусь, Нікарагуа, Малі, Сирія та росія [42].

26 квітня 2023 року Генеральною асамблеєю ООН ухвалено резолюцію щодо співпраці з Радою Європи, в якій використано досить жорсткі висловлювання у бік росії, пов'язані з повномасштабним вторгненням проти України, а також численними грубими порушеннями прав людини. Прийняття зазначеної резолюції було підтримано 122 країнами, а проти проголосувало лише 5 держав (Білорусь, Сирія, росія, Нікарагуа та Північна Корея) [34]. Не зважаючи на те, що вищевказані резолюції Генеральної асамблеї ООН не мають обов'язкового характеру за нормами міжнародного права, проте вони здійснюють вплив на формування світового політичного устрою.

Про активну пропаганду росії у рамках ООН також свідчить цинічна дезінформація та реакція міжнародної організації на підриг греблі Каховської ГЕС у ніч з 5 на 6 червня 2023 року, що є одним із наймасштабніших воєнних злочинів та актом екоциду, вчиненим окупаційними силами агресора. Так, міністром закордонних справ України Д. Кулебою 09 червня 2023 року різко розкритиковано реакцію ООН на підриг Каховської ГЕС, зазначивши наступне: «ООН дуже конкретно помилилася: в день, коли в нас відбувся по суті теракт і злочин геноциду, вони там святкували день російської мови, набрали в рота води щодо подій» [31]. Варто зауважити, що напередодні Президент України В. Зеленський також заявив, що шокований реакцією ООН та Міжнародного комітету Червоного хреста на підриг Каховської ГЕС:

«...попри те, що трагедія сталася багато годин тому, ані ООН, ані Червоного Хреста «там немає», хоча вони «мають першими рятувати життя», оскільки саме для цього й були створені ці структури» [3].

У рамках проведення засідання Ради Безпеки ООН 20 вересня 2023 року президентом України було представлено конкретні пропозиції щодо реформування ООН, що спрямовано на недопущення ситуації, коли постійні члени є агресорами та блокують ухвалення будь-яких рішень. Як зазначив В. Зеленський, надання агресору права вето фактично нівелює роль ООН як міжнародної інституції, діяльність якої спрямована на забезпечення миру та світового правопорядку, роблячи з неї звичайну трибуну для виступів. Зокрема, було запропоновано надання Генеральній асамблеї права на скасування вето у випадку набрання не менше двох третин голосів, а також розширення складу постійних членів та створення ефективної системи протидії агресії шляхом запровадження превентивних заходів. На завершення виступу Президент України зауважив: «Українські солдати зараз своєю кров'ю роблять те, що Рада безпеки ООН, має робити своїми голосуваннями, – зупиняють агресію та захищають принципи Статуту ООН» [21].

До третьої річниці повномасштабного вторгнення проти України у рамках засідання Генеральної асамблеї ООН було ухвалено український проект резолюції «Просування всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні». У тексті зазначеної резолюції зазначено, що повномасштабне вторгнення росії проти України триває вже три роки, призводячи до руйнівних та довгострокових наслідків для стабільного існування людства на глобальному рівні. До того ж, умовами зазначеного міжнародного документа передбачено заклик до припинення військових дій та мирного вирішення конфлікту, а також виведення збройних сил росії з території України у межах кордонів, визнаних на міжнародному рівні, притягнення винних у вчиненні військових злочинів до відповідальності у відповідності до норм міжнародного права. На підтримку зазначеної резолюції проголосувало 93 країни-члени ООН; 65 країн утрималися, а 18 проголосували проти (Білорусь,

Буркіна Фасо, Бурунді, Центральноафриканська Республіка, Еритрея, Малі, Гаїті, Угорщина, Ізраїль, Нігер, США та інші [15].

Варто зауважити, що український проект резолюції не було підтримано США. Представником останніх запропоновано власний проект резолюції, в якому росія не визнається країною-агресором. До того ж, до американського варіанту було внесено наступні правки: 1) зміна формулювання «конфлікт між Російською Федерацією та Україною» на «повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну»; 2) додано пункт щодо підтримку відданості суверенітету, єдності, незалежності та територіальної цілісності України у межах визнаних кордонів на міжнародному рівні, у тому числі й територіальні води; 3) заміна формулювання щодо тривалого миру на «справедливий, міцний і всеосяжний мир між Україною та Російською Федерацією, відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй та принципів суверенної рівності та територіальної цілісності держав». Змінений американський проект резолюції було підтримано 93 країнами, 73 утримались (у тому числі й Україна та США), а вісім держав проголосували проти (у тому числі й росія) [46].

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що діяльність ООН щодо протидії військовій агресії росії проти України має достатньо суперечливий характер. Фактично Рада Безпеки ООН підтверджує виключно власну неспроможність, що пов'язано із постійним вето будь-яких рішень, що суперечать інтересам агресора. Не зважаючи на постійне блокування рішень Ради Безпеки ООН з боку країни-агресорки, українські дипломати змогли забезпечити високий рівень підтримки з боку Генасамблеї ООН та інших міжнародних інституцій. Послідовна позиція офіційного Києва, зокрема активна участь у підготовці резолюцій, звернення до Міжнародного суду ООН, ініціативи щодо реформування ООН, демонструють перетворення України на вагомий глобальний суб'єкт. У той же час, спостерігаються численні недоліки сучасної архітектури міжнародної безпеки, що проявляються у зловживанні правом вето та безкарністю за міжнародні воєнні злочини у рамках ООН. У цьому зв'язку можливо стверджувати, що

повномасштабне вторгнення проти України виступає не лише в якості своєрідного поштовху для підтримки України, але й переосмислення ролі міжнародних організацій, зокрема ООН, у сфері підтримки миру, забезпечення прав людини і справедливості.

2.3. Росія у складі Ради Безпеки ООН як свідчення неспроможності міжнародної системи

Рада Безпеки ООН є гарантом стабільності політичної ситуації у світі та правопорядку в різних сферах людського життя. Саме на зазначену інституцію в структурі ООН покладено функції щодо визначення існування наявності реальних чи потенційних загроз для миру, вчинення порушень чи актів агресії, а також генерування рекомендацій світовим державам щодо вжиття заходів, спрямованих на забезпечення міжнародної безпеки та миру. Варто зауважити, що рішення Ради Безпеки ООН мають обов'язковий характер та здійснюють вагомий вплив на політичну ситуацію на міжнародній арені, у зв'язку із чим виникає потреба щодо забезпечення функціонування зазначеної міжнародної інституції на легітимній та справедливій основі.

Право вето виступає в якості одного із механізмів забезпечення ефективного функціонування Ради Безпеки ООН. Наявність зазначеного права покладає на постійних членів Радбезу ООН певні обов'язки, що забезпечують встановлення правопорядку та справедливості та міжнародному рівні через систему стримувань і противаг. Реалії сьогодення, зокрема повномасштабне вторгнення проти України, свідчить про кризу Ради Безпеки ООН, що пов'язано із неефективним виконанням покладених на нього повноважень. Це зумовлено тим, що п'ять постійних членів Радбезу ООН використовують свій статус у власних інтересах, порушуючи ключові принципи, закріплені у положеннях Статуту ООН [26, с. 179].

Як було зазначено в попередніх розділах даної роботи, до моменту створення ООН вже діяла міжнародна організація подібного типу – Ліга Націй.

Проте, не дивлячись на її величезну роль як попередниці ООН, ще у процесі розробки Статуту ООН державами-засновниками здійснювалися спроби максимального подолання тих недоліків, які призвели до кризи Ліги Націй. Ключовим недоліком попередниці ООН було дотримання принципу встановлення міжнародних відносин з позиції сили, допущення військової агресії проти незалежних держав з мовчазної згоди Ліги Націй. У цьому зв'язку в положеннях Статуту ООН міститься вказівка на можливість застосування примусових дій до агресора на підставі ухвалення відповідного рішення Ради Безпеки ООН.

У контексті досліджуваного питання варто звернути увагу на те, що Радою Безпеки ООН неодноразово застосовувалися інструменти щодо деескалації світових криз. При цьому, жодного разу стороною конфлікту не виступала держава, яка має статус постійного члена в Радбезі ООН. У цілому ключовим аспектом у філософії створення Ради Безпеки ООН виступає визначення «глобальних поліцейських», якими докладаються зусилля щодо забезпечення світової безпеки і правопорядку, а також врегулювання світових криз. Проте, в умовах російсько-української війни вбачається, що має місце порушення алгоритму, визначеного при створенні Радбезу ООН. У цій війні, яка розпочалася ще у 2014 році, безпосереднім учасником та агресором виступає росія, тобто постійний член Ради Безпеки ООН, наділений правом вето, внаслідок чого автоматично блокуються будь-які дії та рішення зазначеної інституції. До того ж, саме постійний член Ради Безпеки ООН розпочав наймасштабнішу війну на території Європи після Другої світової війни [7, с. 29].

Достатньо суперечливим є питання щодо статусу росії у Раді Безпеки ООН, оскільки вона є постійним членом цього органу, наділена правом вето, та вважається правонаступником Радянського союзу. Як зазначено О.В. Тарасовою у монографічному дослідженні «Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії», росія повинна була набути членства в ООН у статусі нового члена, а не шляхом правонаступництва прав Радянського союзу,

набуваючи усіх привілеїв. Зазначене питання набуває особливої актуальності, оскільки аналіз діяльності Ради Безпеки ООН свідчить про численні зловживання з боку росії правом вето, забезпечуючи дотримання власних політичних інтересів.

При цьому, таке зловживання допускалося не лише після повномасштабного вторгнення проти України 24 лютого 2022 року. Так, під час проведення псевдореферендуму в анексованому Криму, росією було використано право вето при ухваленні резолюції Ради Безпеки ООН щодо нелегітимності голосування. Подібна ситуація виникла й при вирішенні питання щодо створення міжнародного трибуналу для притягнення до відповідальності винних у збитті малайзійського пасажирського літака у Донецькій області, в результаті чого загинули 298 осіб. Незважаючи на те, що на сьогоднішній день росія визнається країною-агресоркою у світовому товаристві, проти якої запроваджено низку санкцій, вона має можливість для використання механізмів просування власних інтересів за рахунок статусу постійного члена Ради Безпеки ООН.

Питання щодо правонаступництва статусу Радянського союзу в Раді Безпеки ООН є достатньо дискусійним для усього міжнародного співтовариства. Зокрема, виникають питання щодо законності підстав для набуття росією статусу постійного члена Ради Безпеки ООН. Так, у 1991 році росія отримала статус постійного члена в Радбезі ООН як правонаступник Радянського союзу, проте фактично відсутнє навіть рішення Генеральної асамблеї ООН з цього питання. 21 грудня 1991 року Радою СНД було ухвалено рішення щодо набуття членства в ООН та інших міжнародних організаціях. Вже через два дні росією було направлено звернення до Генерального секретаря ООН, у якому повідомлялося, що вона є правонаступником Радянського союзу, у зв'язку із чим набуває статусу постійного члена Ради Безпеки ООН. При цьому, тогочасним Генеральним секретарем Хав'єром Пересом де Куельяром не було винесено зазначене повідомлення на обговорення Генеральної асамблеї ООН, а лише задоволено вимогу Росії [32].

Допущення порушень і численних маніпуляцій із трактуванням правил, покладених в основу Статуту ООН з боку держав, які були визначені як глобальні гаранті безпеки і миру після завершення Другої світової війни, призвели лише до порушення світової безпеки. На сьогоднішній день світова спільнота стикається із безпрецедентним і безкарним порушенням архітектури світової безпеки – повномасштабне військово-терористичне вторгнення постійного члена Радбезу ООН на іншу незалежну державу. Отже, це фактично виступає в якості переломного моменту, який має зумовити зміну багатьох аспектів у міжнародних відносинах та формування нового світового правопорядку.

Отже, наявність сьогоденного статусу росії як постійного члена Ради Безпеки ООН ґрунтується виключно на мовчазній згоді Генерального секретаря та інших членів Радбезу. У цьому зв'язку можливо стверджувати, що виключно Міжнародним судом ООН може бути надано аргументовані висновки з даного питання, для чого варто направити відповідний запит, ґрунтуючись на ч. 1 ст. 96 Статуту ООН щодо правомірності продовження членства в ООН росії як правонаступника Радянського Союзу. Фактично в умовах сьогодення існує потреба у перегляді законності підстав перебування росії у складі Ради Безпеки ООН, а також наявності права вето шляхом використання такого юридичного інструменту як звернення до Міжнародного суду ООН та забезпечення дипломатично-політичної підтримки з боку більшості світових держав [26, с. 180].

Після початку повномасштабного вторгнення росії проти України 24 лютого 2022 року, співавторами резолюції про засудження ключових принципів міжнародного права та Статуту ООН виступила 81 держава із 193 країн-членів. Проте, росією використано право вето та в односторонньому порядку накладено вето на проект зазначеної резолюції. У цьому зв'язку вже 27 лютого 2022 року Радою Безпеки ООН визнано свою неспроможність, що зумовлена відсутністю одностайності серед числа постійних членів щодо російсько-української війни, внаслідок чого є неможливим виконання

ключового завдання – забезпечення підтримки міжнародного миру і безпеки. Це стало передумовою для скликання надзвичайної Генеральної Асамблеї ООН 02 березня 2022 року, під час засідання якої ухвалено резолюцію щодо порушення росією ст. 2 (4) Статуту ООН внаслідок повномасштабної збройної агресії проти України. До того ж, у зазначеному документі містився заклик до росії щодо негайного припинення застосування військової сили проти України, повного виведення збройних формувань з території незалежної та суверенної держави, а також поваги до міжнародно визнаних кордонів [43].

Варто зауважити, що у відповідності до змісту резолюції Генеральної асамблеї ООН від 1950 року № 377А (V) «Єдність в ім'я миру», у випадках, коли у Раді Безпеки ООН не досягнуто одностайності серед постійних членів, Генеральна асамблея ООН наділяється правом на надання рекомендацій більш широкому колу держав-членів ООН щодо вжиття колективних заходів, спрямованих на підтримку чи відновлення безпеки і миру [18]. Проте, порівняно із резолюціями Ради Безпеки ООН, рішення Генасамблеї ООН не мають обов'язкового характеру, у зв'язку із чим держави-члени не зобов'язані їх неухильно виконувати.

Лише 06 травня 2022 року Радою Безпеки ООН вперше було ухвалено спільну заяву після початку повномасштабного вторгнення проти України. У зазначеній заяві було акцентовано увагу на безумовній підтримці зусиль Генсека ООН у напрямку пошуку мирних способів вирішення війни в Україні. До того ж, висловлено глибоку занепокоєння щодо необхідності забезпечення безпеки та миру в Україні, а також необхідності вирішення міжнародних суперечок виключно мирним шляхом, що визначено положеннями Статуту ООН [78]. Проте, зазначений документ має виключно формальний характер, в якій лише зафіксовано факт військового вторгнення, проте не передбачено жодних механізмів вирішення конфлікту, які має запроваджувати Рада Безпеки ООН, визначених Статутом ООН.

Навіть після оприлюднення російським диктатором рішення щодо анексії Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей, Радою

Безпеки ООН було відхилено проект резолюції про засудження проведення псевдо референдумів. Не зважаючи на отримання підтримки зазначеного проекту, розробленого Албанією та США, з боку десяти членів держав-членів, проте росією накладено вето на прийняття, а Китай, Бразилія, Індія та Габон утрималися від голосування [76].

У цьому зв'язку достатньо яскраво проявляється неспроможність Ради Безпеки ООН щодо виконання своїх безпосередніх завдань та покладених на неї функцій у процесі деескалації військових дій на території України. Це зумовлено тим, що безпосереднім учасником військових дій є один із ключових гарантів світової безпеки – росія, наділена правом вето, внаслідок чого порушено саму філософію створення органу колективної безпеки.

Повномасштабна російська агресія призвела до грубого порушення міжнародного правопорядку, що зумовило численні дискусії серед фахівців у галузі міжнародного права. Це пов'язано із грубими порушеннями ст. 2 (4) Статуту ООН, у відповідності до якої на держави-члени ООН покладається обов'язок щодо утримання від застосування сили проти інших держав, а також порушення їх територіальної цілісності та політичної незалежності [57].

Маніпулятивні дії російського диктатора та інших політиків країни-агресорки щодо виправданої агресії проти України, у контексті ст. 51 Статуту ООН, не отримали жодної політичної чи юридичної підтримки з боку цивілізованих країн. Зокрема, у відповідності до змісту ст. 51 Статуту ООН, «ніщо у цій Хартії не обмежує невід'ємного права на індивідуальну чи колективну самооборону у разі збройного нападу на члена Організації Об'єднаних Націй». Як зауважує з цього приводу Т. Ясвал, Україною не було вчинено чи допущено загрозу збройного нападу на росію або будь-яку іншу державу-члена ООН. Навіть у випадках вчинення нападів на етнічних росіян на території Донецької та Луганської областей, вони не є самостійними суб'єктами міжнародного права та членами ООН, у зв'язку із чим неможливо застосувати положення ст. 51 Статуту ООН щодо колективної оборони [70].

Численні заяви політичного керівництва країни-агресора щодо вчинення Україною «геноциду» проти росіян на території Донецької та Луганської областей є виключно способами маніпуляції та інструментом завуальованого виправдання військової агресії росії проти України. Такі висловлювання не підтверджуються жодними фактичними обставинами та не надають росії права на застосування військової сили проти іншої держави. Положеннями міжнародного права про геноцид встановлено, що під такими діями варто розуміти факти повного чи часткового знищення представників національної, етнічної, релігійної або расової спільноти. Агресором не представлено жодного доказу на підтвердження прагнення повного або часткового знищення будь-якої спільноти у Криму чи на Сході України. Отже, росією не представлено будь-якого обґрунтування, яке хоча б частково пояснювало військову агресію з точки зору міжнародного права [4, с. 31].

У зв'язку із вищевикладеним можливо зробити висновок, що мовчазна згода світової спільноти призвела до катастрофічних наслідків. Країна-агресор не лише систематично порушує ключові принципи, закріплені в Статуті ООН, але й фактично руйнує існуючу систему міжнародних відносин, зловживаючи правом вето. У 2008 році росія здійснила військове вторгнення до Грузії, анексувавши частину територій, а світова спільнота лише проігнорувала групе порушення положень міжнародного права та Статуту ООН. У результаті потурання політичним амбіціям агресора, вже у 2014 році росії було здійснено анексію Криму та розпочато військові дії на Сході України. Відсутність покарання за такі дії призвело до відчуття всездозволеності та передумовою для розв'язання у 2022 році найбільшої війни в Європі XXI століття.

Росія постійно порушує цілу низку положень міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права. Вбивства великої кількості людей, страта українських військовополонених – це факти порушення міжнародно-правових стандартів гуманітарного поводження під час військових дій. Такі систематичні порушення положень Статуту ООН та

міжнародного права у цілому допускають створення негативної практики у майбутньому, оскільки постійний член Ради Безпеки ООН, який має право вето, грубо порушує основоположні принципи Статусу ООН, засади мирного і безпечного існування людства. При цьому, міжнародна спільнота здатна лише висловлювати глибоке занепокоєння та приймати формальні документи, залишаючи безкарними численні злочини проти людства і світового правопорядку, що свідчить про мовчазне погодження таких діянь з боку міжнародної спільноти та намагання пояснити свою бездіяльність бюрократичними процедурами.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ООН КРИЗЬ ПРИЗМУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

3.1. Основні проблеми та шляхи трансформації системи безпеки ООН

Питання реформування Ради Безпеки ООН набуло особливої актуальності після повномасштабного вторгнення росії проти України 24 лютого 2022 року. Російська агресія проти України є наслідком безсилля та неспроможності світової спільноти в особі ООН актуалізувати і підвищити міжнародний дискурс у контексті одного із ключових органів зазначеної міжнародної організації, на який у відповідності до Статуту ООН покладено повноваження та відповідальність за забезпечення міжнародної безпеки та миру. Саме це актуалізує проблему блокування діяльності Ради Безпеки, що стала заручником встановленого принципу однакості, а також визначення шляхів подолання зазначених проблем.

Ще після завершення Другої світової війни учасниками антигітлерівської коаліції було висловлено позицію щодо необхідності здійснення перегляду архітектури колективної безпеки, внаслідок чого прийнято рішення про ліквідацію Ліги Націй, а також створення у 1945 році ООН, яка стала новою універсальною міжнародною організацією, ключовим завданням якої є позбавлення людства від переживання жахів війни. До структури ООН входить шість ключових органів, одним із ключових з яких у сфері безпеки та миру виступає саме Рада Безпеки.

Не зважаючи на те, що безпосередньо у Статуті ООН не представлено визначення та переліку «головних органів», проте одним із найвидатніших філософів права ХХ століття Г. Кельзенем зауважено, що ключовим критерієм для визначення зазначеної категорії виступає показник незалежності та самостійності конкретної інституції в процесі ухвалення рішень. У цьому

зв'язку ним виділено Генеральну асамблею, Раду Безпеки та Міжнародний Суд ООН як ключові органи зазначеної міжнародної організації, враховуючи ступінь важливості та обов'язковості схвалюваних ними рішень [71, с. 145].

У той же час, рішення Генеральної асамблеї ООН мають виключно рекомендаційний характер, а Ради Безпеки ООН – є обов'язковими для виконання усіма державами-членами. Зокрема, у відповідності до ст. 25 Статуту ООН, на усіх держав-членів покладено обов'язок щодо виконання рішень Ради Безпеки ООН. Окрім цього, Статутом ООН передбачено наявність двох ключових механізмів забезпечення миру та безпеки на міжнародному рівні, реалізація яких напряму залежить від діяльності Ради Безпеки ООН: мирне вирішення міжнародних спорів та конфліктів; застосування силових механізмів для відновлення та підтримки міжнародної безпеки та миру [57].

У процесі розробки положень Статуту ООН ключову увагу було зосереджено на питаннях ефективності діяльності Ради Ліги, що призвело до кризи Ліги Націй. У цьому зв'язку одним із основних питань, що обговорювалися під час дискусії у Сан-Франциско, виступали склад та процедура ухвалення рішень у Раді Безпеки ООН. Як було зауважено американським юристом Ф. Уілкосом, окремі делегати могли б не так сильно остерігатися права вето постійних членів за умови отримання гарантій, що процедура внесення змін до Статуту ООН матиме лібералізований характер [68, с. 950].

Представлені вище побоювання виявились цілком обґрунтованими, оскільки навіть у період конфронтації між США та Радянським союзом під час Холодної війни, спостерігалася обструкція у діяльності Ради Безпеки ООН. Як було зауважено М. Требіним, обидві наддержави вдавалися до вчинення регулярних актів агресії, використовуючи в якості виправдання таких дій реалізацію права на захист співвітчизників та самооборону у зоні конфлікту, забезпечення захисту демократичних цінностей чи ідеалів комунізму. Науковцем приведено приклади військових дій В Афганістані та В'єтнамі, вторгнення США в Гренаду у 1983 році і Панаму в 1989 році, введення

радянських військ на території Угорщини у 1956 році та Чехословаччини у 1968 році [62, с. 80].

З точки зору авторитетної німецької дослідниці у сфері міжнародного публічного права А. Петерс, після завершення початкового періоду, на протязі якого Рада Безпеки ООН функціонувала належним чином, а також після інтенсифікації конфлікту між Заходом і Сходом, вона фактично стала неспроможною ще з початку 1950-х років. Ключовою причиною, у відповідності до позиції науковиці, виступає саме принцип одностайності постійних членів, які можуть використовувати надане їм право вето для задоволення власних інтересів та амбіцій [79, с. 764].

Як вже було зазначено у попередніх розділах даної роботи, до складу Ради Безпеки ООН входить 15 членів: п'ять з яких є постійними – це Франція, Китай, США, Велика Британія та Радянський Союз, правонаступницею якого незаконно проголосила себе росія. Інші ж десять непостійних членів обираються на голосуванні Генеральної асамблеї ООН терміном на два роки. Кожне рішення Ради Безпеки ООН з будь-якого питання, окрім процедурних, вважаються ухваленими за умови, що за них проголосувало дев'ять членів, у тому числі й постійних. Кількісний склад Ради Безпеки ООН було розширено лише один раз, а саме 17 грудня 1963 року, коли чисельність непостійних членів було збільшено з шести до десяти [80]. У цьому зв'язку можливо стверджувати, що склад Ради Безпеки ООН сформовано на підставі застарілих концепцій, у зв'язку із чим не відображає актуальну політичну ситуацію на міжнародній арені, а також не відповідає сучасним викликам і загрозам XXI століття.

Після завершення Холодної війни з'явилася надія на підвищення ефективності колективних дій, спрямованих на забезпечення міжнародної безпеки і миру. Зокрема, під час війни у Перській затоці протягом 1990-1991 років, Рада Безпеки ООН одностайно проголосувала за засудження агресивної політики Ірану та проведення ефективної військової операції під егідою ООН, що має забезпечити відновлення суверенітету Кувейту. Проте, військові дії у

1999 році в Югославії, а також у Грузії в 2008 році підтвердили те, що Рада Безпеки не здатна приймати ефективні та своєчасні рішення щодо забезпечення міжнародної безпеки та миру. У цьому зв'язку, під час Всесвітнього саміту 2005 року було прийнято підсумковий документ, в якому одним із ключових кроків для підвищення ефективності діяльності ООН у сфері міжнародної безпеки виступає саме реформування Ради Безпеки [84].

У контексті реформування Ради Безпеки ООН одним із ключових виступають наступні аспекти: визначення членського складу, внесення змін до методів діяльності Ради Безпеки, зокрема щодо права вето. Як зазначає професор Єльського університету П. Кеннеді, проведення реформи Ради Безпеки ООН є одним із найактуальніших питань для міжнародної спільноти, оскільки в сучасному вигляді зазначена міжнародна інституція є анахронізмом, а положення її Статуту відображають світовий устрій на момент його ухвалення у 1945 році. До того ж, вченим підтримується позиція щодо необхідності розширення кількісного складу Ради Безпеки ООН, що сприятиме підвищенню ефективності міжнародної організації в цілому [72, с. 245].

Вперше питання забезпечення рівності представництва і розширення кількості членів ради безпеки постало на порядку денному 34-ї сесії Генеральної асамблеї ООН у 1979 році, проте не отримала достатньої підтримки серед держав-членів ООН. Лише через 14 років, під час проведення 48-ї сесії Генеральної асамблеї ООН у 1993 році, було прийнято рішення щодо створення робочої групи відкритого складу для розгляду зазначеного питання. Проте її діяльність не принесла результатів, оскільки учасникам не вдалося розробити спільні проекти внесення змін через відсутність консенсусу щодо права вето. У цьому зв'язку в положеннях резолюції № 53/30, ухваленій 23 листопада 1998 року Генеральною асамблеєю ООН, було закріплено позицію щодо відсутності потреби у прийнятті жодного рішення щодо справедливого представництва у Раді Безпеки ООН та розширення її членного складу у

випадках, коли за це не подано 2/3 частини голосів загального складу Генеральної асамблеї ООН [81].

У 2004 році учасниками Групи високого рівня з загроз, викликів та змін було розроблено доповідь «Більш безпечний світ: наша спільна відповідальність», у якій представлено дві можливих моделі реформування складу Ради Безпеки ООН. Кожна із представлених моделей передбачала розширення кількісного складу Ради Безпеки ООН до 24 держав, але були певні відмінності щодо збільшення кількості постійних членів [67, с. 110]. Найбільш активну позицію щодо розширення складу Ради Безпеки ООН займають Японія, Німеччина, Бразилія та Індія. Проте, відсутнє єдине бачення щодо входження до Ради Безпеки ООН представників регіональних лідерів, зокрема щодо входження регіональних груп.

У той же час, розширення кількісного складу Ради Безпеки ООН не здатне вплинути на ефективність роботи зазначеної інституції, оскільки постійних членів не планують позбавляти права вето. Отже, у процесі оцінювання ефективності діяльності Ради Безпеки ООН та ухвалення рішень щодо її реформування ключовим критерієм повинен виступати не кількісний підхід, а якісний. Зокрема, у 2015 році, під час проведення 70-ї сесії Генеральної асамблеї ООН, тогочасний Президент Франції Ф. Олланд повідомив про відмову держави від реалізації права вето у разі, коли мова йде про масові злочини, до чого закликав й інших постійних членів Ради Безпеки ООН [85].

Наступною пропозицією, спрямованою на підвищення ефективності роботи Ради Безпеки ООН, виступає діяльність Групи з підзвітності, узгодженості та прозорості, якою у 2015 році представлено проект Кодексу роботи Ради Безпеки, який підтриманий представниками Франції та Великої Британії. У відповідності до змісту зазначеного документа, держави-члени ООН зобов'язуються утримуватися від права вето у випадках, коли проектом резолюції Ради Безпеки передбачено здійснення рішучих дій з питань, які віднесено до категорії найтяжчих міжнародних злочинів: запобігання

вчиненню або припинення геноциду, злочинів проти людяності та військових злочинів. Проте, зазначений проект не було погоджено представниками США, Китаю та росії, які не готові ослаблюватись власні позиції, користуючись статусом постійних членів Ради бБезпеки ООН [73].

Позитивним моментом у діяльності Ради Безпеки ООН може стати запровадження процедури у форматі «консенсус мінус один» чи згода лише трьох з п'яти постійних членів для подолання вето, що набуває особливої актуальності у контексті протиріч між постійними членами. При цьому, реалізація таких пропозицій потребує внесення змін до положень Статуту ООН шляхом використання механізмів, визначених ст.ст. 108 та 109 Статуту, якими передбачено набуття чинності змін до Статуту виключно після ратифікації не менше 2/3 членів ООН, у тому числі й усіх постійних членів Ради Безпеки ООН [57].

У контексті досліджуваного питання варто звернути увагу на те, що положеннями Статуту ООН передбачено створення Військово-штабного комітету, до складу якого входять начальники штабів постійних членів Ради Безпеки ООН, ключовими повноваженнями якого виступає сприяння та надання допомоги Раді Безпеки ООН з військових питань. З точки зору О. Скрипник, реалізація такого положення на практиці виявилася неможливою через відсутність одностайності між постійними членами Ради Безпеки ООН. Фактично припинення існування зазначеного комітету відбулося ще у 1947 році, після чого у структурі ООН відсутня єдина інституція щодо вирішення військових питань [55, с. 63].

Деякими науковцями акцентується увага на необхідності ліквідації Військово-штабного комітету, оскільки у реаліях сьогодення є необґрунтованим перебування начальників військових штабів п'яти постійних членів у структурі ООН, порівняно із 1945 роком [67, с. 114]. У той же час, висловлюється позиція щодо необхідності реформування Військово-штабного комітету, забезпечивши поновлення його діяльності. Так, у відповідності до Підсумкового документа, прийнятого за результатами Всесвітнього саміту

2005 року, зазначене питання ставилося державами-членами ООН перед Радою Безпеки з метою визначення складу, мандату та методів функціонування такої інституції [84].

В умовах сьогодення діючий склад Ради Безпеки ООН не здатен забезпечити мир та світовий правопорядок, а також повноцінну взаємодію між ліберальними демократіями, у зв'язку із чим представниками України докладаються значні зусилля з метою виключення росії зі складу зазначеної інституції або позбавлення статусу постійного члена. У цьому зв'язку на увагу заслуговує заява Міністерства закордонних справ України щодо нелегітимності перебування Російської Федерації у Раді Безпеки ООН та Організації Об'єднаних Націй у цілому, яку було опубліковано наприкінці грудня 2022 року. У відповідності до змісту зазначеного документа, росія фактично самовільно та за мовчазною згодою Генерального секретаря ООН зайняла місце постійного члена Ради Безпеки ООН, обходячи визначені статутом процедури [77].

Звернення росії щодо наміру продовження членства Радянського союзу в ООН підлягало розгляду із дотриманням процедур, передбачених положеннями ст. 4 Статуту ООН, а саме шляхом прийому до членів ООН на підставі постанови Генеральної асамблеї ООН за рекомендацією Ради Безпеки ООН [57]. Варто зауважити, що зазначену процедуру було реалізовано для Чехії та Словаччини після припинення існування Чехословаччини, хоча остання також була членом ООН. У Міністерстві закордонних справ України наголошують, що з 1991 року росія, про яку взагалі не згадується у Статуті ООН, 31 раз використовувала право вето у Радбезі ООН, що майже в два рази перевищує реалізацію зазначеного права будь-яким іншим постійним членом Ради Безпеки. Наприклад, Франція та Велика Британія останнього разу реалізовували право вето ще у 1989 році. Враховуючи таку політику країни-агресора, а також фактичне блокування діяльності Ради Безпеки ООН, Україна закликає щодо позбавлення росії статусу постійного члена Ради Безпеки ООН, а також до виключення її з ООН взагалі [52, с. 540].

Як наголошує О. Тарасов, у міжнародному праві взагалі відсутня така категорія як «міжнародне правонаступництво щодо членства у міжнародних міждержавних організаціях», у зв'язку із чим росія не може бути континуатором Радянського союзу [59, с. 20-21]. Подібну позицію підтримує й М. Буроменський, який зазначив що фактично перебування росії в ООН та отримання статусу постійного члена Ради Безпеки ООН є наслідком лише відсутності очевидного, ясного, зрозумілого та прозорого рішення керівних органів ООН [6, с. 219]. Додатково науковцем приведено інший приклад заміни представництва постійного члена у Раді Безпеки ООН, що було здійснено на підставі резолюції Генеральної асамблеї ООН 25 жовтня 1971 року, коли Китайську Народну Республіку було визнано одним із п'яти постійних членів Ради Безпеки ООН замість Китайської Республіки (Тайваню), яку взагалі було позбавлено членства [75]. Окрім цього, відсутність юридичної тотожності між росією та радянським союзом, а також в умовах цілковитого припинення існування останнього як суб'єкта міжнародного права, концепція «держави-продовжувача» взагалі є необґрунтованою та такою, що порушує норми діючого міжнародного права [52, с. 540].

Отже, питання реформування Ради Безпеки ООН є однією з найбільш актуальних і дискусійних тем у сфері міжнародного права та глобальної безпеки. Повномасштабне вторгнення росії проти України у 2022 році остаточно оголило глибокі структурні вади чинної архітектури Ради Безпеки, зокрема залежність її рішень від волі постійних членів і хронічне блокування дій через право вето. Це свідчить про критичну неспроможність органу виконувати покладені на нього функції із забезпечення миру та безпеки, що, у свою чергу, загрожує легітимності всієї системи ООН.

Попри багаторічні дискусії щодо розширення кількісного складу Ради та перегляду механізму прийняття рішень, зокрема інституту вето, жодних реальних змін не відбулося. Більшість реформаторських ініціатив залишаються на рівні пропозицій через відсутність консенсусу між ключовими гравцями, насамперед серед постійних членів. Історичний аналіз, починаючи

від створення ООН і закінчуючи подіями XXI століття, переконливо демонструє, що механізм одностайності та незмінний склад постійних членів Ради Безпеки є анахронізмом, що не відповідає сучасним геополітичним реаліям та принципам справедливого представництва.

Досвід зловживання правом вето, зокрема з боку росії, ще раз доводить необхідність переосмислення підходів до функціонування цього органу. З огляду на виклики сучасності, ключовим напрямом реформування повинно стати не лише збільшення представництва держав, а й обмеження чи скасування права вето у питаннях, що стосуються масових злочинів або загроз міжнародній безпеці. У цьому контексті позиція України щодо делегітимації перебування росії в Раді Безпеки виглядає логічною і правомірною, спираючись на прогалини у процедурі її «успадкування» місця СРСР.

Таким чином, реформування Ради Безпеки ООН має базуватись на якісних, а не лише кількісних змінах. Без усунення дисбалансів, що дозволяють окремим державам блокувати глобальні рішення, Рада Безпеки не зможе ефективно реагувати на виклики міжнародної безпеки, а сама Організація Об'єднаних Націй ризикує втратити авторитет як головна платформа мирного врегулювання конфліктів у світі.

3.2. Перспективні напрями співпраці України та ООН у формуванні післявоєнної системи міжнародної безпеки

Військова агресія росії прот України, що набула повномасштабного формату 24 лютого 2022 року, стала тяжким випробуванням не лише для національної безпеки нашої держави, але й для усієї системи світового правопорядку, створеної після завершення Другої світової війни. Має місце руйнування ілюзій щодо ефективності існуючих механізмів стримування агресії, зокрема інструментів, якими оперує ООН. У цьому зв'язку виникає необхідність у перегляді основ функціонування глобальної системи безпеки, у процесі якого саме Україна, яка є безпосереднім об'єктом однієї з найбезпрецедентніших у Європі в ХХ столітті військової агресії, має моральне та юридичне право виступати в ролі ініціатора для запровадження трансформаційних процесів у структурі ООН.

При цьому, ключовим питанням є не лише забезпечення адаптації ООН до нових умов, але й посилення позицій на міжнародній арені тих держав, які зазнали агресії від росії, у тому числі Грузії та Молдови. Саме це має забезпечити відкриття нових можливостей для України у захисті безпечних інтересів, що у майбутньому має сприяти запобіганню повторення подібних військових конфліктів.

У реаліях сьогодення ООН стикається із серйозними кризами ефективності, зокрема у діяльності Ради Безпеки, в якій постійним членом є , яка наділена правом вето та можливістю блокування будь-яких зусиль з метою недопущення реального реагування на її військову агресію. Як зазначено з цього приводу у доповіді Генсека ООН А. Гуттереша, на сьогоднішній день архітектура глобального управління перебуває у стані серйозного напруження [44]. У той же час діяльність Генеральної асамблеї ООН свідчить про високий рівень політичної підтримки України, що підтверджується ухваленням низки резолюцій, в яких засуджується агресія росії та визнається територіальна цілісність нашої держави. Одним із ключових документів, прийнятих

Генеральною асамблеєю ООН є резолюція від 2 березня 2022 року, яку підтримано 141 державою та виражено засудження військової агресії росії.

До того ж, іншими структурами ООН, зокрема Управлінням Верховного комісара з прав людини, Міжнародним судом ООН, Комісією з розслідування порушень прав людини на постійній основі проводиться моніторинг і документування військових злочинів росії, що відображається у спеціально підготовлених звітах; Міжнародним судом ООН 16 березня 2022 року покладено на Росію обов'язок щодо припинення військової агресії проти України. Також важливу роль відіграли й гуманітарні інституції ООН, якими забезпечено мільйонів українців допомогою, незважаючи на численні труднощі в умовах воєнних дій [25].

Агресивна війна росії проти Україні виявила відсутність будь-якого міжнародного трибуналу з юрисдикцією для розгляду злочинів проти людства, які Нюрнберзький трибунал оголосив «найвищим міжнародним злочином, що відрізняється від інших воєнних злочинів лише тим, що він містить у собі накопичене зло цілого» [48]. Міжнародний кримінальний суд, який має юрисдикцію щодо воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду, скоєних під час війни в Україні, не має юрисдикції щодо злочину агресії. Римський статут, яким створено Суд, включає цей злочин, але передбачає іншу юрисдикцію, аніж для інших категорій злочинів. Зокрема, Суд має юрисдикцію щодо злочину лише для держав-учасниць, які ратифікували поправки про агресію, якщо тільки Рада Безпеки ООН не направить відповідне звернення. Росія та Білорусь не є учасницями Римського статуту; до того ж, росія має право вето в Раді Безпеки ООН. Це створює прогалину у підзвітності, яку члени міжнародної спільноти до цього часу не вирішили [9].

Одна з провідних пропозицій щодо заповнення цієї прогалини базується на попередніх кримінальних судах, створених під егідою ООН, але виходить за їх межі. Згідно з цією пропозицією, Генеральна Асамблея ООН маж ухвалити резолюцію з проханням до Генерального секретаря домовитися про угоду з урядом України про створення Спеціального трибуналу. Ця пропозиція

була вперше висловлена влітку 2022 року, після чого розпочався тривалий процес оскарження з боку країни-агресорки. Варто зауважити, що створення такого трибуналу стало неможливим під егідою ООН, чому також заважає позиція росії, у зв'язку із чим було прийнято рішення про створення трибуналу за співпраці з Радою Європи [58].

Неспровокована війна росії проти України висунула на порядок денний ще одне питання: необхідність відшкодування збитків, завданих у війні. Росія не висловила жодного наміру вести переговори про припинення війни або виконувати свої обов'язки щодо відшкодування. І хоча поточні справи, що перебувають на розгляді Міжнародного кримінального суду, можуть призвести до певних репарацій, зазначена судова інституція не може виплатити відшкодування за більшість збитків, завданих внаслідок війни, оскільки його компетенція обмежена конкретними злочинами та обвинуваченими, щодо яких суд має юрисдикцію.

В результаті, у світі точиться глобальна боротьба за визначення того, як вилучити заморожені російські суверенні активи та використати їх для фінансування оборони України, а також для відшкодування збитків, завданих у війні. Хоча ситуація менш розвинена у випадку війни в Газі, заклики до Ізраїлю виплатити репарації вже розпочалися, і виконання цих вимог, безумовно, зіткнеться з пов'язаними, хоча й безперечно різними, викликами. Вирішення цих викликів шляхом дій ООН у контексті України може прокласти шлях до використання подібної інфраструктури в інших конфліктах, включаючи війну між Ізраїлем та Газою.

До цього часу ООН відігравала обмежену роль у стягненні репарацій з країни-агресорки. Будь-які дії Ради Безпеки ООН щодо України, очевидно, будуть заблоковані Росією. Враховуючи «параліч» Ради Безпеки ООН щодо цих двох питань варто враховувати, що Генеральна Асамблея має повноваження створювати та підтримувати механізми репарацій. Ця зміна може сигналізувати про ще один ледь помітний зсув: розширення

інституційної ролі Генеральної асамблеї у забезпеченні та підтримці міжнародного миру та безпеки.

Перший крок у цьому напрямку зробила Генеральна Асамблея Так, у контексті України, у листопаді 2022 року, Генасамблея ООН ухвалила резолюцію, яка рекомендує створити «міжнародний реєстр збитків». Під час презентації тексту резолюції, посол України в ООН С. Кислиця зазначив, що «з огляду на всю матеріальну, фізичну та моральну шкоду, завдану російською федерацією з першого дня її повномасштабного вторгнення на територію України, відновлення України ніколи не стане повноцінним без забезпечення справедливості для тих, хто постраждали від акту агресії, та закликав Генасамблею притягнути росію до відповідальності» [29].

Після цієї резолюції Україна та Рада Європи оголосили про створення реєстру, підтриманого більшістю членів Ради та ЄС. Хоча реєстр для України було створено поза межами ООН, він міг би бути створений безпосередньо організацією за наявності політичної волі. Наприклад, у 2004 році Генеральна Асамблея ООН створила реєстр збитків як допоміжний орган для відстеження збитків, завданих внаслідок будівництва стіни на окупованій палестинській території, відповідно до консультативного висновку [29].

Враховуючи неспроможність ООН не лише щодо забезпечення миру та безпеки, але й притягнення агресора до відповідальності за воєнні злочини, існує потреба у реалізації заходів у чотирьох ключових напрямках, що сприятимуть реформуванню системи міжнародної безпеки в цілому. Такими напрямками є наступні:

1. Реформування Ради Безпеки ООН. Одним із ключових питань поствоєнного порядку денного має стати реформування Ради Безпеки ООН. Україна неодноразово порушувала це питання, вимагаючи обмеження або скасування права вето для держав, що ведуть агресивну війну. Існують пропозиції розширити склад Ради за рахунок країн Глобального Півдня та обмежити повноваження постійних членів.

2. Створення механізму превентивної відповідальності. Варто ініціювати створення в рамках ООН спеціального органу або механізму, що забезпечить ефективне переслідування за злочини агресії, не чекаючи згоди держави-агресора. Одним із таких механізмів може стати Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України, підтриманий кількома державами-членами ЄС.

3. Гарантії безпеки для держав, постраждалих від актів агресії. ООН має ініціювати створення універсального пакету гарантій безпеки для держав, які зазнають зовнішньої агресії. Українська концепція «Київського безпекового договору», запропонована у 2022 році, може бути взята за основу.

4. Відновлення довіри до міжнародного права та міжнародних організацій. ООН спільно з державами-членами повинна зміцнювати повагу до міжнародного права, забезпечуючи невідворотність покарання за його порушення. Україна може бути майданчиком для розробки нових юридичних стандартів у сфері відповідальності держав.

Післявоєнний порядок має бути заснований на принципах справедливості, відповідальності та поваги до суверенітету. Україна, яка пережила масштабну агресію, має право стати одним з лідерів у формуванні нової архітектури міжнародної безпеки. У цьому процесі ООН повинна виступити не лише майданчиком, але й активним учасником змін, що вимагатиме глибоких реформ.

Таким чином, можливо зробити висновок, що військова агресія росії проти України, що набула повномасштабного характеру 24 лютого 2022 року, продемонструвала глибоку кризу сучасної системи міжнародної безпеки, закладеної після Другої світової війни. Цей конфлікт не лише поставив під сумнів ефективність існуючих міжнародно-правових механізмів запобігання війнам, а й виявив структурні вади в діяльності ключових органів системи ООН, передусім Ради Безпеки. Зловживання правом вето з боку країни-агресора — російської федерації — перетворило Раду Безпеки з інструменту підтримання миру на заручника політичних інтересів. Така ситуація не лише

унеможлиблює оперативне реагування на акти агресії, але й підірвала довіру до самої організації як гаранта міжнародного правопорядку.

Разом з тим, інші органи ООН, насамперед Генеральна Асамблея, продемонстрували високий рівень солідарності з Україною та підтвердили здатність мобілізувати міжнародну підтримку для захисту принципів суверенітету й територіальної цілісності. Прийняті резолюції, а також ініціативи щодо створення реєстру збитків, моніторинг військових злочинів, гуманітарна допомога та заклики до притягнення до відповідальності винних осіб — усе це свідчить про існування потенціалу до трансформації глобальної безпекової системи.

Україна, виступаючи в ролі об'єкта одного з наймасштабніших актів збройної агресії у Європі з часів Другої світової війни, має не лише моральне, а й політико-правове підґрунтя для ініціювання глибоких змін у структурі системи міжнародної безпеки. Йдеться не лише про реформування Ради Безпеки ООН, але й про запровадження нових механізмів притягнення до відповідальності за злочини агресії, створення системи ефективних безпекових гарантій, а також про забезпечення компенсацій постраждалим державам.

Виходячи з досвіду війни, Україна може відіграти провідну роль у формуванні нової архітектури міжнародної безпеки, орієнтованої на справедливість, ефективність, рівність держав і невідворотність відповідальності. У цьому контексті ООН залишається ключовим майданчиком для запуску трансформаційних процесів. Проте реалізація цих змін вимагатиме широкої міжнародної коаліції, політичної волі та переосмислення базових принципів функціонування міжнародного співтовариства у XXI столітті.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можливо сформулювати наступні висновки.

1. Припинення діяльності Ліги Націй фактично співпадає із початком Першої світової війни, не дивлячись на те, що формально її було припинено лише у квітні 1946 року на підставі ухваленого рішення спеціально скликаної Асамблеї. При цьому, не варто забувати про історичне значення Ліги Націй. Не зважаючи на те, що вона проявила неспроможність у вирішенні воєнних конфліктів та запобіганню Другій світовій війні, вона являє собою прообраз міжнародної організації світового співтовариства – ООН. Фактично сьогодні ООН повторює шлях свого попередника, про що свідчить нездатність у протистоянні масштабним міжнародним військовим конфліктам.

2. Україна протягом тривалого часу була активно залучена до миротворчих місій, де відзначається значущим внеском. За участі у місіях в різних конфліктних регіонах світу, зокрема в Іраку та колишній Югославії, українські миротворці підтримували безпеку, мирні процеси, захист прав людини та надання гуманітарної допомоги. Їхня робота виявляється важливим внеском у вирішення конфліктів та сприяє зміцненню миру та стабільності в світі, підкреслюючи міжнародну відповідальність України та її прагнення до глобального миру. Україна виявила високий рівень міжнародної відповідальності та активної участі в різних миротворчих операціях. Проте, після повномасштабного вторгнення росії у 2022 році було прийнято рішення про виведення миротворчого контингенту з інших держав, що пов'язано із необхідністю захисту власної територіальної цілісності.

3. Після початку повномасштабного вторгнення спостерігається активізація наукових досліджень питання та характеру відносин між Україною та ООН. Встановлено, що у науковій літературі представлено цілу низку різноманітних досліджень даного питання, в яких розкривається роль ООН у процесі припинення та протидії агресивній політиці росії. Особливу увагу

звернуто на неефективність та «параліч» міжнародної системи забезпечення миру, безпеки та світового правопорядку, що свідчить про тривалу кризу ООН та необхідності проведення ґрунтовного реформування зазначеної організації, аби запобігти долі її попередника – Ліги націй.

4. Російська агресія проти України, що розпочалася у 2014 році, здійснила вагомий вплив на безпекову ситуацію на європейському континенті, внаслідок чого виникають сумніви щодо ефективності сучасних механізмів міжнародного права та інституцій у сфері миру і правопорядку, у тому числі й у рамках ООН. Постійне блокування прийняття рішень з боку росії, яка має статус постійного члена Ради Безпеки ООН, є свідченням системної кризи органів колективної безпеки та порушенням засадничих принципів. До того ж, реакції міжнародної спільноти є нерівномірними, що підтверджується неоднозначністю голосувань держав-членів у процесі ухвалення ключових рішень.

5. Діяльність ООН щодо протидії військовій агресії росії проти України має достатньо суперечливий характер. Фактично Рада Безпеки ООН підтверджує виключно власну неспроможність, що пов'язано із постійним вето будь-яких рішень, що суперечать інтересам агресора. Не зважаючи на постійне блокування рішень Ради Безпеки ООН з боку країни-агресорки, українські дипломати змогли забезпечити високий рівень підтримки з боку Генасамблеї ООН та інших міжнародних інституцій. Послідовна позиція офіційного Києва, зокрема активна участь у підготовці резолюцій, звернення до Міжнародного суду ООН, ініціативи щодо реформування ООН, демонструють перетворення України на вагомий глобальний суб'єкт.

6. Мовчазна згода світової спільноти призвела до катастрофічних наслідків. Країна-агресор не лише систематично порушує ключові принципи, закріплені в Статуті ООН, але й фактично руйнує існуючу систему міжнародних відносин, зловживаючи правом вето. У 2008 році росія здійснила військове вторгнення до Грузії, анексувавши частину територій, а світова спільнота лише проігнорувала групе порушення положень міжнародного права

та Статуту ООН. У результаті потурання політичним амбіціям агресора, вже у 2014 році росії було здійснено анексію Криму та розпочато військові дії на Сході України. Відсутність покарання за такі дії призвело до відчуття всездозволеності та передумовою для розв'язання у 2022 році найбільшої війни в Європі ХХІ століття.

7. Питання реформування Ради Безпеки ООН є однією з найбільш актуальних і дискусійних тем у сфері міжнародного права та глобальної безпеки. Повномасштабне вторгнення росії проти України у 2022 році остаточно оголило глибокі структурні вади чинної архітектури Ради Безпеки, зокрема залежність її рішень від волі постійних членів і хронічне блокування дій через право вето. Це свідчить про критичну неспроможність органу виконувати покладені на нього функції із забезпечення миру та безпеки, що, у свою чергу, загрожує легітимності всієї системи ООН. У цьому контексті позиція України щодо делегітимації перебування росії в Раді Безпеки виглядає логічною і правомірною, спираючись на прогалини у процедурі її «успадкування» місця СРСР.

8. Військова агресія росії проти України, що набула повномасштабного характеру 24 лютого 2022 року, продемонструвала глибоку кризу сучасної системи міжнародної безпеки. Україна, виступаючи в ролі об'єкта одного з наймасштабніших актів збройної агресії у Європі, має не лише моральне, а й політико-правове підґрунтя для ініціювання глибоких змін у структурі системи міжнародної безпеки. Йдеться не лише про реформування Ради Безпеки ООН, але й про запровадження нових механізмів притягнення до відповідальності за злочини агресії, створення системи ефективних безпекових гарантій, а також про забезпечення компенсацій постраждалим державам. Україна може відіграти провідну роль у формуванні нової архітектури міжнародної безпеки, орієнтованої на справедливість, ефективність, рівність держав і невідворотність відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багінський А.В., Заєць О.Ю. Діяльність ООН під час російсько-української війни: виклики та перешкоди. Актуальні проблеми філософії та соціології. Вип. 6. 2023. С. 156-160.
2. Баймуратов М.О. Міжнародне право. Харків: Видавничий дім «Одіссей»; Алеута, 2002. 672 с.
3. Балачук І. Підрив Каховської ГЕС: Зеленський шокований реакцією ООН і Червоного Хреста. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/06/7/7405825/>. (дата звернення: 25.05.2025).
4. Буряченко О. Криза міжнародної системи безпеки: неспроможність Ради Безпеки ООН. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Вип. 2 (68). 2023. С. 22-36.
5. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основні галузі: підручник. Київ: Либідь, 2001. 816 с.
6. Буроменський М.В. Міжнародно-правові проблеми постійного членства Російської Федерації в Раді Безпеки ООН. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2014. № 1. С. 208–221.
7. Буряченко О.В. Криз міжнародної системи безпеки: неспроможність Ради Безпеки ООН. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Вип. 2 (68). 2023. С. 22-36.
8. Буряченко О.В. Російсько-українська війна як фактор порушення та еволюції світової безпекової рівноваги. Науковий журнал «Політикус». Вип. 2, 2023. С. 73-83.
9. Відкликаний РФ підпис під Римським статутом не впливає на розслідування її злочинів – Мамедов. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3157458-vidklikanij-rf-pidpis-pid->

rimskim-statutom-ne-vplivae-na-rozsliduvanna-ii-zlociniv-mamedov.html. (дата звернення: 28.05.2025).

10. Віднянський С., Мартинов А. Організація Об'єднаних Націй в умовах сучасної кризи світового порядку (до 75-річчя створення ООН). Український історичний журнал. № 5. 2020. С. 77-89.

11. Віднянський С. ООН та українська дипломатія в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України в умовах російсько-української війни. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. № 3. 2023. С. 10-44.

12. Віднянський С. Організація Об'єднаних Націй і війна Росії проти України. Частина 1. Ялта – 1945: наслідки та уроки Кримської конференції. Світогляд, № 4. 2024. С. 2-23.

13. Володимир Зеленський: Моїм завданням є завершення війни на Донбасі та повернення всіх окупованих територій, але не ціною свободи та права України на власний вибір. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskiy-moyim-zavdanniam-ye-zavershennya-vijni-n-57485>. (дата звернення: 20.05.2025).

14. Генасамблея ООН ухвалила другу резолюцію про мілітаризацію Криму. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/12/9/7234336/>. (дата звернення: 20.05.2025).

15. Генасамблея ООН ухвалила українську резолюцію щодо річниці російської війни. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3963910-genasamblea-oon-uhvalila-ukrainsku-rezoluciu-sodo-ricnici-rosijskoi-vijni.html>. (дата звернення: 25.05.2025).

16. Гуцова О.С. Роль Ліги націй та Організації Об'єднаних націй у вирішенні міжнародних конфліктів. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 2. С. 449-452.

17. Доценко І.К. Війна в Україні як показник кризи ООН. Україна в умовах російської агресії: уроки сьогодення та прогнози майбутнього. Вип. 38, 2025. С. 80-85.
18. Єдність на користь миру: Резолюція Генеральної асамблеї ООН № 377 (V) від 03.11.1950 року. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140837_140837. (дата звернення: 25.05.2025).
19. За роки незалежності українські воїни провели 27 миротворчих операцій. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/07/15/za-roky-nezalezhnosti-ukrayinski-voyn/>. (дата звернення: 12.03.2025).
20. Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй: Звернення № 873-VII від 13.03.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-18#Text>. (дата звернення: 20.05.2025).
21. Зеленський запропонував реформувати Радбез: «Людство вже не покладає надій на ООН, коли йдеться про захист кордонів». Голос Америки. URL: <https://www.holosameryky.com/a/zelenskyi-rada-bezpeky-onn/7276381.html>. (дата звернення: 25.05.2025).
22. Зеленський підписав указ про відправку українських медиків до Італії. Главком. URL: <https://glavcom.ua/news/zelenskiy-pidpisav-ukaz-pro-vidpravku-ukrajinskih-medikiv-do-italiji-670770.html>. (дата звернення: 12.03.2025).
23. Зіньковський С.О. Український миротворчий контингент у Республіці Ірак. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2012. № 1006. С. 55-61.
24. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2014-2016) / автор. кол.: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, А.Ю. Мартинов, В.В. Піскіжова, Г.О. Харлан. Київ: Інститут історії України, 2017. 319 с.
25. Івченко Є. Відбудова України за участі ООН з акцентом на сталість і соціальну інклюзію. URL: <https://novatorstroy.com/ua/pres-relizi/vidbudova->

ukrayini-za-uchasti-oon-iz-akczentom-na-stalist-i-soczialnu-inklyuziyu/?srsltid=AfmBOorzd-Z5Gsmf4m0t_bwhdumJvmI704slJOQqIcmDnqNvryf1kJTT.

(дата звернення: 28.05.2025).

26. Іорданова О.Є. Діяльність Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй: проблеми застосування права вето. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Т. 31. № 2. 2020. С. 177-183.

27. Карапозюк А. Роль Ради Безпеки ООН у підтримці міжнародного миру та безпеки в сучасному світі та оцінка її ефективності на прикладі України. URL: <https://censs.org/rol-rady-bezpeky-oon-u-pidtrymtsi-mizhnarodnoho-myru-ta-bezpeky-v-suchasnomu-sviti-ta-otsinka-yiyi-efektyvnosti-na-prykladi-ukrayiny/>. (дата звернення: 12.03.2025).

28. Крет О.В., Крет Р.М., Вівчар І.В. Вплив російсько-української війни на глобальну систему міжнародної безпеки: виклики та безпеки. Актуальні проблеми політики. Вип. 74. 2024. С. 158-168.

29. Криштанович А. Як резолюція Генеральної асамблеї ООН може сприяти захисту постраждалих він СНПК? Юрфем. URL: <https://jurfem.com.ua/resoliutsiya-henasambleyi-oon-zakhyst-postrazhdalikh-vid-snpk/>. (дата звернення: 28.05.2025).

30. Кулеба Д. Зміцнюємо дипломатичний фронт заради перемоги України. Україна дипломатична. Науковий щорічник, 2022. Вип. XXIII. С. 8-11.

31. Кулеба про реакцію ООН на підлив Каховської ГЕС: Набрали води в рота. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/06/9/7163414/>. (дата звернення: 25.05.2025).

32. Куцера Д. 7 чи 8? Чому дата, коли Грузія відзначає свою війну з Росією у 2008 році, є такою суперечливою. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/hruziya-rosiya-viyna-2008-data-superechky/32539101.html>. (дата звернення: 12.03.2025).

33. Кучеренко М. Чому постійне членство Російської Федерації у Раді Безпеки ООН – велика помилка. URL: https://lb.ua/world/2022/03/23/510766_chomu_postiayne_chlenstvo_rosiyskoi.html. (дата звернення: 25.05.2025).
34. Лотоцька Н. Генасамблея ООН ухвалила резолюцію про співпрацю з Радою Європи разом із згадкою про агресію РФ. URL: https://lb.ua/world/2023/04/27/553304_genasambleya_oon_uhvalila_rezolyutsiyu.html. (дата звернення: 25.05.2025).
35. Магомедов А.О. Україна і НАТО в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. ХХ – початку ХХІ століть: дис. ... канд. істор. Наук: 07.00.01 – Історія України. Переяслав: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. 2021. 331 с.
36. Малишева Ю.В. Цілеспрямовані санкції та їх застосування Радою безпеки ООН: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11: міжнародне право. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2016. 253 с.
37. Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 483 с.
38. Міжнародний суд ООН виніс рішення про вжиття тимчасових заходів. Юрфеам. URL: <https://jurfem.com.ua/mizhnarodniy-sud-oon-vynis-rishennya-pro-tymchasovi-zahody/>. (дата звернення: 21.05.2025).
39. Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 344 с.
40. Одна з перших і забутих миротворчих місій Збройних Сил України. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/11/30/misiya-zsu/>. (дата звернення: 12.03.2025).
41. Онлайн-звернення Міністра закордонних справ Дмитра Кулеби до РБ ООН з нагоди 75-ї річниці закінчення Другої світової війни в Європі. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/onlajn-zvernennya-ministra-zakordonnih-sprav-dmitra-kulebi-do-rb-oon-z-nagodi-75-yi-richnici-zakinchennya-drugoyi-svitovoyi-vijni-v-yevropi>. (дата звернення: 20.05.2025).

42. ООН переважною більшістю голосів схвалила українську «формулу миру», шкідливі поправки «збили». Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/02/23/7156819/>. (дата звернення: 25.05.2025).

43. ООН розглядає резолюцію по російському нападу на Україну. Інтенет. URL: <https://intent.press/news/world/2022/oon-pidtrimala-zupinku-rosijskogo-napadu-na-ukrayinu/>. (дата звернення: 21.05.2025).

44. Остапчук Р. Застаріла й часто паралізована. Гуттереш розкритикував діяльність Ради Безпеки ООН. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/antoni-guterresh-zayaviv-shcho-rada-bezpeki-oon-zastarila-50469603.html>. (дата звернення: 28.05.2025).

45. Печончик Т. Нова резолюція ООН щодо Криму: десять змін, важливих для України. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/12/19/7075262/>. (дата звернення: 20.05.2025).

46. Печончик Т. Україна переграла США та Росію в Генасамблеї ООН: як це було. Zmina. URL: <https://zmina.info/columns/ukrayina-peregrala-ssha-ta-rosiyu-v-genasambleyi-oon-yak-cze-bulo/>. (дата звернення: 25.05.2025).

47. Положення в галузі прав людини в Автономній Республіці Крим і місті Севастополі (Україна): Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 71/205 від 19.12.2016 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU16077>. (дата звернення: 20.05.2025).

48. Притягнути відповідальних за агресію неможливо в МКС через відсутність юрисдикції – експерт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3685531-pritagnuti-vidpovidalnih-za-agresiu-nemozливо-v-mks-cerez-vidsutnist-urisdikcii-ekspert.html>. (дата звернення: 28.05.2025).

49. Програма ООН із відновлення та розбудови миру. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/recovery-and-peacebuilding.html>. (дата звернення: 08.03.2025).

50. Рада безпеки ООН завершила миротворчу місію в Малі – США звинуватили «Вагнера». Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-oon-misia-mali/32484202.html>. (дата звернення: 12.03.2025).

51. Рада Безпеки ООН ухвалила українську резолюцію та провела відкриті дебати щодо захисту критичної інфраструктури від терористичних атак. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/news/54673-rada-bezpeki-oon-uhvalila-ukrajinsyku-rezolyuciju-ta-provela-vidkriti-debati-shhodo-zahistu-kritichnoji-infrastrukturi-vid-teroristichnih-atak>. (дата звернення: 20.05.2025).

52. Реньов Є.В. Реформування Ради Безпеки ООН: проблеми та перспективи. Юридичний науковий електронний журнал. № 1. 2023. С. 538-541.

53. Росія наклала вето на резолюцію Ради безпеки ООН про засудження «референдуму» в Криму. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25298182.html>. (дата звернення: 20.05.2025).

54. Савчук К.О., Мельничук О.І. Міжнародний Суд ООН як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів у сучасному міжнародному праві. Часопис Київського університету права. 2013. № 4. С. 341-347.

55. Скрипник О.М. Роль Ради Безпеки ООН у врегулюванні військових конфліктів. Уманська старовина. 2021. № 8. С. 61–70.

56. Соловей Г., Кругльов В. Резолюції ООН щодо російської агресії проти України 2014-2023: аналіз дискурсу. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Вип. 4 (76), 2024. С. 110-117.

57. Статут ООН: міжнародний документ від 26.06.1945 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_010. (дата звернення: 08.03.2025).

58. Створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії має забезпечити правосуддя, орієнтоване на постраждалих. URL: <https://www.amnesty.org.ua/stvorennya-speczialnogo-trybunalu-shhodo-zlochynu->

[agresiyi-maye-zabezpechyty-pravosuddya-oriyentovane-na-postrazhdalyh/](https://localhistory.org.ua/texts/statti/ukrayinski-mirotvortsii/). (дата звернення: 28.05.2023).

59. Тарасов О.В. Проблема суб'єкта в міжнародному публічному праві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.11. Харків, 2015. 40 с.

60. Теліпко В.Е., Овчаренко А.С. Міжнародне публічне право: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури. 2010, 608 с.

61. Тодоров І., Тодорова Н. ООН у протидії російській агресії в Україні. Збірник наукових праць. Вип. 1 (30), 2023. С. 32-43.

62. Требін М.П. ООН на шляху реформ. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2018. Том 4. № 39. С. 76–100.

63. Українські миротворці. Локальна історія. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/ukrayinski-mirotvortsii/>. (дата звернення: 12.03.2025).

64. Українські рятувальники у Туреччині, де стався потужний землетрус, розібрали 72 завали і деблокували тіла чотирьох загиблих людей. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3668702-ukrayinski-ratuvalniki-u-tureccini-rozibrali-72-zavali.html>. (дата звернення: 12.03.2025).

65. Усатюк К.Р. Роль ООН у врегулюванні конфлікту між Україною та росією. Соціально-політичні студії. Науковий альманах. Праці молодих науковців. Вип. 6. 2022. С. 87-92.

66. Чеханюк Л.В., Головка О.В. Російсько-українська війна: випробування сучасності. Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2024. С. 477-480.

67. A more secure world: Our shared responsibility. Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change. New York : United Nations. 2004. 141 p.

68. Francis O. Wilcox. The Yalta Voting Formula. American Political Science Review. 1945. Volume 39 (Issue 5). P. 943–956.

69. General Assembly official records, 68th session : 80th plenary meeting, Thursday, 27 March 2014, New York. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/768577?ln=en&v=pdf>. (дата звернення: 20.05.2025).

70. Jaswal T. International Law violations by Russia in its invasion of Ukraine. URL: <https://theleaflet.in/analysis/international-law-violations-by-russia-in-its-invasion-of-ukraine>. (дата звернення: 25.05.2025).

71. Kelsen H. The Law of the United Nations: A Critical Analysis of Its Fundamental Problems. London: Stevens & Sons Ltd. 1951. 994 p.

72. Kennedy P. The Parliament of Man: The United Nations and the Quest for World Government. London : Allen Lane. 2006. 361 p.

73. Letter from the Permanent Representative of Liechtenstein to the United Nations addressed to the Secretary General (contains «Code of Conduct Regarding Security Council Action Against Genocide, Crimes Against Humanity or War Crimes»). 14 December 2015, A/70/621–S/2015/978. UN Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/815432>. (дата звернення: 28.05.2025).

74. Resolution adopted by the General Assembly on 12 October 2022. General Assembly. United Nations. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/4>. (дата звернення: 21.05.2025).

75. Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations: resolution. UN General Assembly. 25 October 1971, A/RES/2758(XXVI). UN Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/192054>. (дата звернення: 27.05.2025).

76. Security Council Fails to Adopt Resolution Condemning Moscow's Referenda in Ukraine's Occupied Territories, as Permanent Member Employs Veto. URL: <https://press.un.org/en/2022/sc15046.doc.htm>. (дата звернення: 25.05.2025).

77. Statement of the MFA of Ukraine on the illegitimacy of the Russian Federation's presence in the UN Security Council and in the United Nations as a whole. 26 December 2022. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. URL: <https://mfa.gov.ua/en/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodonelegitimnosti->

[perebuvannya-rosijskoyi-federaciyi-v-radi-bezpeki-oon-ta-organizaciyi-obyednanih-nacij-u-cilomu](#). (дата звернення: 27.05.2025).

78. Statement by the President of the Security Council. 6 May 2022. URL: <https://docs.un.org/en/S/PRST/2022/3>. (дата звернення: 25.05.2025).

79. The Charter of the United Nations: A Commentary / B. Simma and other, assistant editor N. Wessendorf. Oxford: Oxford University Press. 2002. Vol. 1 (3rd Edition). 1236 p.

80. Question of equitable representation on the Security Council and the Economic and Social Council: resolution. UN General Assembly. 17 December 1963, A/RES/1991(XVIII). UN Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/203973?v=pdf>. (дата звернення: 27.05.2025).

81. Question of equitable representation on and increase in the membership of the Security Council and related matters: resolution. UN General Assembly. 23 November 1998, A/RES/53/30. UN Digital Library. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/264415?v=pdf>. (дата звернення: 28.05.2025).

82. Why the EU adopts sanctions. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/why-sanctions/>. (дата звернення: 12.03.2025).

83. 240-й окремий спеціальний батальйон. URL: <https://peacekeeping-centre.in.ua/Museum/Jugoslavia/Wikipedia-240.htm>. (дата звернення: 12.03.2025).

84. 2005 World Summit Outcome: resolution. UN General Assembly. 16 September 2005, A/RES/60/1. UN Digital Library. URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/2005/en/19525>. (дата звернення: 27.05.2025).

85. 5 things to know about France and the veto power. Permanent mission of France to the United Nations in New York. URL: <https://onu.delegfrance.org/5-things-to-know-about-France-and-the-veto-power>. (дата звернення: 28.05.2025).